

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Obchodní vztahy EU a Ruska

Trade relations between Russia and the EU

Jan Hafner

Plzeň 2018

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jan HAFNER**
Osobní číslo: **K15B0213P**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management obchodních činností**
Název tématu: **Obchodní vztahy EU a Ruska**
Zadávající katedra: **Katedra marketingu, obchodu a služeb**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracujte teoretický úvod do společné obchodní politiky EU.
2. Uveďte významné mezníky ve vývoji obchodních vztahů EU a Ruska.
3. Analyzujte dopady společné obchodní politiky na vzájemný obchod Ruska a vybraných zemí EU.
4. Zhodnoťte zjištěné poznatky.

Rozsah grafických prací: **neuveden**
Rozsah kvalifikační práce: **40-60**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- **BALDWIN, Richard E.** *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1807-1.
- **KUČEROVÁ, Irah.** *Hospodářské politiky v kontextu vývoje Evropské unie*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80246-1628-5.
- **KALÍNSKÁ, Emilie.** *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3396-8.
- **Dokumenty z webového portálu euroskep.cz.**

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Hana Kunešová**
Katedra marketingu, obchodu a služeb

Datum zadání bakalářské práce: **23. října 2017**
Termín odevzdání bakalářské práce: **23. dubna 2018**

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Ing. Jan Tluchoř, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 23. října 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Obchodní vztahy EU a Ruska“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni, dne 23. 4. 2018

.....

podpis autora

Poděkování

Zde bych rád poděkoval vedoucí bakalářské práce, paní Ing. Haně Kunešové, Ph.D., za cenné rady, připomínky a za čas a ochotu, kterou mi věnovala při vypracování této bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD	7
1 OBCHODNÍ POLITIKA	8
1.1 VYMEZENÍ POJMU, SMĚRY, CÍLE A NÁSTROJE.....	8
1.1.1 Liberalismus a protekcionismus.....	8
1.1.2 Nástroje obchodní politiky	9
1.2 SPOLEČNÁ OBCHODNÍ POLITIKA EU	10
1.2.1 Právní rámec SOP	11
1.2.2 Cíle SOP.....	13
1.2.3 Nástroje SOP	13
1.2.4 Instituce EU v oblasti SOP.....	16
2 EU A MEZINÁRODNÍ OBCHOD	17
2.1 ZAPOJENÍ EU DO MEZINÁRODNÍHO OBCHODU	17
2.2 VNĚJŠÍ OBCHOD SE ZBOŽÍM	20
2.3 VNĚJŠÍ OBCHOD SE SLUŽBAMI	23
3 VZTAHY EU A RUSKÉ FEDERACE	25
3.1 VÝZNAMNÉ MEZNÍKY VZÁJEMNÝCH VZTAHŮ	25
3.1.1 Dohoda o partnerství a spolupráci.....	25
3.1.2 Four Common Spaces	27
3.1.3 Vývoj vztahů v energetice.....	29
3.1.4 Jednání o nové Dohodě o partnerství a spolupráci.....	31
3.1.5 Krymská krize	33
3.2 OBCHOD MEZI EU A RUSKEM	35
3.2.1 Zahraníční obchod Ruské federace	35
3.2.2 Vzájemný obchod EU a Ruska.....	37

4	DOPADY VYBRANÝCH OPATŘENÍ SOP NA RUSKO A EU	40
4.1	VLIV SMLOUVY PCA.....	40
4.2	VLIV SANKCÍ	42
4.2.1	Dopad sankcí na Rusko	42
4.2.2	Dopad sankcí na EU	48
	ZÁVĚR.....	50
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	52
	SEZNAM TABULEK	53
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	54
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	56
	SEZNAM PŘÍLOH	62
	ABSTRAKT	65
	ABSTRACT	66

Úvod

Předložená bakalářská práce se zabývá obchodními vztahy mezi EU a Ruskem. Cílem bakalářské práce je zhodnotit vzájemné vztahy mezi EU a Ruskou federací a vyvodit dopady společné obchodní politiky EU na obchod a ekonomiku obou politických celků.

Hodnocení vztahů EU a Ruska je provedeno v první řadě v souvislosti s Dohodou o partnerství a spolupráci, která upravuje vztahy mezi EU a bývalými republikami SSSR, a v druhé řadě v souvislosti se sankcemi, které EU uvalila na Rusko po té, co se zapojilo do ukrajinské krize, po krymském referendu anektovalo poloostrov Krym a podpořilo separatisty ve válce na východě Ukrajiny.

Úvodní část práce je zaměřena na společnou obchodní politiku EU, která upravuje a řídí vztahy s nečlenskými zeměmi. Na začátku je vymezen obecný význam obchodní politiky, její směry, cíle a nástroje. Dále jsou představeny cíle a nástroje, které zahrnuje společná obchodní politika EU, její právní vymezení a role, kterou v ní hrají instituce EU. Na úvodní část navazuje zhodnocení postavení EU v mezinárodním obchodě se zbožím a službami, které vychází z dostupných statistických dat. Třetí kapitola je zaměřena na významné mezníky vzájemných vztahů mezi EU a Ruskem. Zde je blíže představena Dohoda o partnerství a spolupráci, její vývoj a úpravy v podobě čtyř společných prostor, vývoj vztahů v energetice a nakonec vývoj vzájemných vztahů po událostech na Krymu a na východě Ukrajiny.

Těžištěm celé práce je kapitola čtvrtá, která popisuje a analyzuje vztahy EU a Ruska po ratifikaci Dohody o partnerství a spolupráci a po nepokojích na východě Ukrajiny.

Při zpracování stanoveného tématu byla použita metoda analýzy, která zahrnovala studium relevantní odborné literatury, sběr kvalitativních a kvantitativních dat, jejich porovnání, vyhodnocování a vyvozování závěrů. Kvantitativní statistická data byla čerpána převážně z elektrických databází, zejména z Eurostatu a portálu BusinessInfo.cz.

1 Obchodní politika

1.1 Vymezení pojmu, směry, cíle a nástroje

Termín obchodní politika je užíván ve smyslu prostředku státu k regulování vnějších ekonomických vztahů a vytváření vhodného vnitřního ekonomického prostředí. Obchodní politika státu je souhrnem záměrů, strategií, zásad, opatření, nástrojů, smluv a institucí, které jsou vytvářeny a koncipovány na úrovni vlády a směřují k podnikatelským subjektům domácím a zahraničním (Kalínská 2010, s. 92).

Obchodní politika je kromě toho, že se stará o optimální vnitřní vývoj ekonomiky, užívána také k dosažení dalších dílčích cílů vlády v jednotlivých oblastech ekonomiky, kde nemusí jít jen o obchod. Prostřednictvím obchodní politiky vláda zapojuje ekonomiku do mezinárodních obchodních vztahů a uskutečňuje tak změny alokace výrobních faktorů a redistribuci zisků. Mimo to má vliv na zahraniční obchod daného státu a na to, jak se transformační funkce tohoto obchodu projeví. Nepřímo lze pomocí obchodní politiky řešit problémy s obchodní bilancí státu, ale také například s nezaměstnaností a inflací (Štěrbová 2013, s. 99). *„Základní funkcí obchodní politiky je tedy ideálně koncipovat potřebné podpůrné prostředí pro prosazování hospodářské strategie země v mezinárodních podmínkách, v soutěži o lepší postavení na zahraničních trzích, ale i pro účinnější ochranu domácího trhu.“* (Baláž 2010, s. 266). Základem pro uplatnění obchodní politiky státu je suverénní postavení státu v mezinárodních vztazích, v jehož rámci má každý stát výsostné právo upravovat poměry na svém území. Při definování obchodní politiky státu bere vláda v potaz nejen objektivní skutečnosti, kterými jsou disponibilní zdroje, zeměpisná a klimatická poloha a výchozí ekonomický potenciál, ale také hospodářské a politické vztahy se třetími zeměmi., vývoj světového hospodářství jako celku, vývoj na rozhodujících trzích atd. Z tohoto pohledu je obchodní politika výsledkem kompromisů, které plynou buď z negociací, nebo z pragmatických reakcí na vnější či vnitřní ekonomický a sociální vývoj. Obchodní politika má také dopad na mimoekonomické oblasti, tj. oblast sociální či zdravotní nebo oblast rozvoje regionů a venkova (Kalínská 2010, s. 92).

1.1.1 Liberalismus a protekcionismus

V procesu historického vývoje obchodní politiky se vyzemily dva základní směry – liberalismus a protekcionismus. Oba dva přístupy mají pro ekonomiku státu výhody

i nevýhody, proto je nutné, aby stát v rámci jejich prosazování zvažoval dopady, a to nejen ekonomické, ale také sociální (Kalínská 2010, s. 93).

Liberalismus v obchodní politice je chápán jako odstranění překážek obchodu, tj. klasických obchodních bariér tarifního i netarifního charakteru, otevření všech sektorů vnitřního trhu zahraniční konkurenci a úplné odstranění proexportních, přímých i nepřímých podpor státu ve všech oblastech ekonomiky. Cílem liberalismu je dosáhnout volné zahraničněobchodní výměny, a to bez zásahu státu (Štěrbová 2013, s. 104). Zcela odlišný cíl má protekcionismus.

Protekcionismus v obchodní politice je naopak chápán jako směr chránící domácí ekonomiku před vnějšími vlivy. Stejně jako u liberalismu není možno jednoznačně určit, zda mají jednotlivá protekcionistická opatření pozitivní nebo negativní dopady. Obecně však protekcionistický přístup vede k udržení stereotypů v domácí výrobě, k zachování výrobkové struktury, k potlačení konkurence na vnitřním trhu, k vytvoření skleníkového prostředí v průmyslu, k pomalému technickému rozvoji, k vyšším výrobním a spotřebitelským cenám, k vyšším mzdám nebo ke zvýšení zaměstnanosti, k inflačním tendencím a k základní soběstačnosti ekonomiky následované však nedostatečným zásobením trhu (Kalínská 2010, s. 94).

1.1.2 Nástroje obchodní politiky

Prostřednictvím nástrojů obchodní politiky je vnitřní trh více nebo méně otevírán a chráněn před vnějšími vlivy. Tyto nástroje je možno členit podle několika hledisek, ať už podle jejich právní nebo věcné podstaty, cílů či tvorby. Základní členění řadí nástroje obchodní politiky do skupiny na ochranu domácího trhu a pro podporu vývozu. Podle toho se nástroje člení na nástroje tarifní a netarifní. Další kategorizace, která byla užívána především v minulosti, je členění z obchodně politického hlediska na nástroje autonomní a smluvní. Tyto všechny skupiny se mohou vzájemně kombinovat (Kalínská 2010, s. 95).

Mezi smluvní nástroje se řadí obchodní smlouvy, dohody a závazky vyplývající z členství v mezinárodních organizacích. Autonomní dělíme na pasivní tarifní - cla, celní sazebníky, apod.) a pasivní netarifní - celní řízení, kvantitativní restrikce, autolimitace, devizové restrikce, embargo, obchodní válka, apod. Mezi aktivní autonomní prostředky patří: subvence vývozní, dotace, daňové úlevy, podpora vědy a výzkumu, propagace, atd. (Štěrbová 2013, s. 107-123)

1.2 Společná obchodní politika EU

„Evropská unie se jako integrační uskupení vyznačuje určitými charakteristikami, mezi které patří kromě konvergence hospodářské politiky také sjednocování vnějších činností EU.“ (Kalínská 2010, s. 120). Mezi vnější činnosti byla Lisabonskou smlouvou zařazena také společná obchodní politika (dále jen SOP). Vedle SOP patří mezi činnosti EU na mezinárodní scéně zejména zahraniční a bezpečnostní politika, dále mezinárodní environmentální politika, rozvojová pomoc a ekonomická, finanční a technická spolupráce se třetími zeměmi (Štěrbová 2013, s. 221).

SOP byla ukotvena ve smlouvách o založení Evropských společenství (1957) již od počátku, neboť jedním z předpokladů integrační smlouvy bylo vytvoření celní unie s jednotným celním sazebníkem na zboží pocházející ze zemí mimo EU. Pod vnější činnosti EU zařadila SOP až Lisabonská smlouva.¹ SOP se řadí k ostatním společným politikám EU, které se vyznačují výrazným zásahem do suverenity členských států a předpokládají tak rozsáhlý rozhodovací a výkonný institucionální systém integrace (Štěrbová 2013, s. 221).

SOP Evropské unie vzhledem ke svému politickému a ekonomickému významu a svým obchodním vazbám spoluvytváří podnikatelské prostředí nejen uvnitř Unie, ale také mimo ni. Základním smyslem SOP je otevírání zahraničních trhů pro podniky ze zemí EU a zvýšení vyjednávací síly integračního seskupení v jednáních o liberalizaci obchodu. Optimální cestou při otevírání zahraničních trhů je postupná mnohostranná liberalizace obchodu se zbožím a službami mezi 164 členskými státy WTO, mezi nimiž se odehrává více než 95 % světového obchodu.² Bilaterální nebo meziregionální dohody o volném obchodu mají být užívány pouze jako prostředek pro otevření trhů v těch oblastech obchodu, které mnohostranný obchodní systém neobsahuje. Tyto dohody jsou označovány jako tzv. nová generace dohod – jejich rozsah je rozšířen nad rámec odstranění překážek pro obchod se zbožím (Štěrbová 2013, s. 221). Stejně jsou zaměřeny i obchodní dohody, které nevytvářejí zóny volného obchodu. Multilateralismu, dohodám a pravidlům WTO jsou podřizovány také obchodní nástroje a opatření, které SOP používá. V oblastech, které nejsou upraveny

¹ Lisabonská smlouva (celým názvem *Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství*) je mezinárodní smlouva, jejímž cílem bylo především reformovat instituce Evropské unie a její fungování. Byla podepsána 13. prosince 2007 v Lisabonu a vstoupila v platnost 1. prosince 2009.

² Počet členských států k červenci 2016.

dohodami WTO, vyplývají nástroje a opatření z dvoustranných ujednání nebo také z autonomních rozhodnutí (Kalínská 2010, s. 120-121).

SOP se opírá o jednotný postup v obchodních vztazích se třetími zeměmi, který spočívá v jednotném celním sazebníku, v jednotném exportním a importním režimu a v uzavírání obchodních dohod se všemi partnery na úrovni EU. Tento jednotný postup vyplývá z charakteru a vymezení unijního trhu, který musí být jednotně chráněn (např. proti nekalé soutěži v podobě dumpingových dovozů, dovozu subvencovaného zboží apod.) a zároveň musí tvořit základ pro jednotný postup vůči třetím zemím v obchodních a dalších politikách (Štěrbová 2013, s. 221). Vedle jednotného postupu se SOP řídí také principy vývozu a volného spravedlivého dovozu.

Volný vývoz bez množstevních omezení je zakotven ve společné obchodní politice z roku 1993. Volný dovoz se zakládá na zásadě dovozu bez množstevních omezení. Tato zásada je doplněna právně zakotvenou zásadou ochrany před nekalými obchodními praktikami (Kalínská 2010, s. 121).

Volný dovoz je však v souladu s ekonomickými záměry obchodní politiky regulován tarifními protekcionistickými opatřeními (např. cla) a výjimkami z neexistence množstevních omezení (např. kvóty na zemědělské produkty). Podmínkou volného obchodu, který umožňuje přístup na trh EU, je také ochrana spotřebitelů, životního prostředí a tzv. neobchodních zájmů v jednotlivých zemích EU. Mezi takové neobchodní zájmy patří snaha o rozvoj venkova, udržení tradičního způsobu výroby nebo udržení osídlenosti v neatraktivních a nepreferovaných regionech (Štěrbová 2010, s. 222).

1.2.1 Právní rámec SOP

Členské státy se vzdaly svých kompetencí v zahraničně obchodní oblasti ve prospěch orgánů Evropského hospodářského společenství k 1. 1. 1969, kdy vznikla celní unie, což je další krok ke společnému trhu zajišťujícímu nejen volným pohyb zboží, ale i volný pohyb služeb, osob a kapitálu (Cihelková 2003, s. 61).

Se vznikem celní unie začalo Evropské hospodářské společenství (dále jen EHS) vůči třetím zemím vystupovat jako jeden celek a obchodní politika se stala výlučnou pravomocí EHS založenou na čl. 113 Smlouvy o EHS, nyní na čl. 207 Smlouvy o fungování EU. Tato výlučná pravomoc znamená:

1. „Svěřují-li v určité oblasti Smlouvy Unii výlučnou pravomoc, může pouze Unie vytvářet a přijímat právně závazné akty a členské státy tak mohou činit pouze tehdy, jsou-li k tomu Unii zmocněny nebo provádějí-li akty Unie.

2. Svěřují-li v určité oblasti Smlouvy Unii pravomoc sdílenou s členskými státy, mohou v této oblasti vytvářet a přijímat právně závazné akty Unie i členské státy. Členské státy vykonávají svou pravomoc v rozsahu, v jakém ji Unie nevykonala. Členské státy opět vykonávají svou pravomoc v rozsahu, v jakém se Unie rozhodla svou pravomoc přestat vykonávat.

3. Členské státy koordinují své hospodářské politiky a politiky zaměstnanosti v souladu s úpravou uvedenou v této smlouvě, k jejímuž stanovení má pravomoc Unie.

4. Unie má v souladu s ustanoveními Smlouvy o Evropské unii pravomoc vymezovat a provádět společnou zahraniční a bezpečnostní politiku včetně postupného vymezení společné obranné politiky.

5. V některých oblastech a za podmínek stanovených Smlouvami má Unie pravomoc provádět činnosti, jimiž podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států, aniž by přitom v těchto oblastech nahrazovala jejich pravomoc. Právně závazné akty Unie přijaté na základě ustanovení Smluv, která se týkají těchto oblastí, nesmějí harmonizovat právní předpisy členských států.

6. Rozsah a způsob výkonu pravomocí Unie určují ustanovení Smluv týkající se jednotlivých oblastí.“ (Smlouva o fungování EU 2010).

Výlučná pravomoc v rámci SOP tedy znamená, že žádná členská země nemůže provádět vlastní, nezávislou zahraničně obchodní politiku a utvářet své vnější hospodářské vztahy vůči vnějšímu světu zcela samostatně (Euroskop 2012).

Členské státy musí respektovat uplatňování jednotných zásad, zejména pokud jde o:

- úpravu celních sazeb
- uzavírání celních a obchodních dohod,
- sjednocování liberalizačních opatření,
- obchodní ochranná opatření (např. proti dumpingu a subvencování),
- vývozní politiku (Cihelková 2003, s. 62).

1.2.2 Cíle SOP

Vytvořením celní unie přispívá EU ve společném zájmu k:

- harmonickému rozvoji světového obchodu,
- k postupnému odstranění omezení mezinárodního obchodu a přímých zahraničních investic
- ke snižování celních a jiných překážek (Smlouva o fungování EU 2010, čl. 28, 32).

Obecným cílem EU v oblasti SOP je prosazování společných zahraničních hospodářských zájmů. Společný postup má zesílit vyjednávací sílu a pozici EU. Společné celní tarify mají nejen zjednodušit vyjednávání se třetími subjekty, ale také získat jejich kontrolu. Mezi další cíle SOP Evropské unie patří také podpora vlastních výrobců, kteří se v důsledku otevírání vnitřního trhu EU mohou dostat do problémů. Skutečně typickým pro evropské země byl a stále zůstává rozvoj nadstandardních ekonomických vztahů s některými státy či jejich skupinami – např. se zeměmi ACP (země Afriky, Pacifiku a Karibiku). Dalším cílem EU, který se společnou obchodní politikou úzce souvisí, je podpora trvalého hospodářského a sociálního rozvoje rozvojových zemí prostřednictvím obchodu a hospodářské spolupráce (Kučerová 2010, s. 179-180)

1.2.3 Nástroje SOP

Společná obchodní politika disponuje několika nástroji, kterými se snaží sledovat dva základní cíle - prosazování otevřeného a mnohostranného obchodního systému ve světě a ochranu zájmů EU a členských zemí především v případech, kdy by měl volný obchod nepříznivé dopady na ekonomickou situaci, prosperitu, zaměstnanost či obchodní bilanci v EU. Mezi obecné nástroje SOP, kterými disponují instituce EU, spadají:

1. uzavírání smluv o obchodě a hospodářské spolupráci buď s jednotlivými státy, nebo skupinami států (různými seskupeními apod.),
2. stanovení celních tarifů na dovozy,
3. stanovení celních či jiných preferencí pro vybrané země,
4. uplatnění mimotarifních omezení - např. kvóty dobrovolná omezení, certifikace atd.

Skutečné formování a regulace SOP pak probíhají prostřednictvím konkrétních nástrojů SOP, jimiž jsou autonomní a smluvní obchodní politika (Kučerová 2010, s. 180)

1.2.3.1 Autonomní obchodní politika EU

Autonomní obchodní politika zahrnuje nástroje, které Unie uplatňuje mimo rámec smluvních závazků vůči nečlenským zemím (Kučerová 2010, s. 181) Cla EU využívá k ochraně určitých odvětví před zahraniční konkurencí nebo naopak k podpoře dovozu produktů, které jsou nezbytné pro rozvoj výroby. Kvóty jsou rozšířeny zejména v obchodě se zeměmi, které nejsou členy WTO. Podobně jako kvóty fungují tzv. dobrovolná exportní omezení (angl. voluntary export restriction), které spočívají v tom, že se vývozce dobrovolně zaváže, že nepřekročí limitované množství výrobků putujících do země dovozce (Euroskop 2012).

EU dále disponuje tzv. defenzivními a ofenzivními obchodními nástroji. Pod ofenzivní opatření patří tzv. nařízení o obchodních bariérách (angl. trade barriers regulation), které umožňuje Evropské komisi podat stížnost vůči třetí zemi, pokud tato třetí země nedodržuje své závazky v obchodní oblasti dané v rámci WTO nebo v rámci bilaterální dohody. Dále má EU možnost zavést opatření na dovoz nebo vývoz výrobků do a z EU, a to z bezpečnostních (embargo, bojkot nebo zvláštní režim na vývoz zbraní, jaderného materiálu, některých chemikálií apod.) nebo politických důvodů (Euroskop 2012).

Mezi defenzivní obchodní nástroje spadají antidumpingová opatření, která umožňují omezit dovoz zboží v případě, že se výrobci v EU cítí být poškozeni nižší cenou dováženého zboží, nebo v případě, kdy je vývoz dotován. Tento nástroj bývá v EU často využíván, a to i v případech, kde to není úplně na místě. Okolo poloviny návrhů na antidumpingové šetření totiž bývá příslušnými úřady Evropské komise ihned zamítnuto, tyto návrhy jsou brány jako bezpředmětné. Ostatní návrhy se prošetřují, za dumping je však ve finále ze všech prošetřovaných návrhů označena zhruba polovina, tj. přibližně 25% všech návrhů. V těchto případech získá antidumpingové opatření konkrétní podobu cla, které pak vyrovná rozdíl mezi cenou, za kterou prodává své výrobky domácí výrobce a cenou, kterou nabízí dovozce. Tato cla nejsou zaměřena proti státům, ale proti jednotlivým firmám z třetích zemí (Kučerová 2010, s. 181). Rada EU může toto clo změnit prostou většinou hlasů na definitivní antidumpingové clo. Předpokladem pro tento krok je podobně jako u jiných ochranných opatření zjištění, že hrozí poškození daného odvětví. Dalším defenzivním obchodním nástrojem jsou protisubvenční a ochranná opatření, která mohou být zavedena v případě, že prudce vzroste dovoz určitých produktů do EU. Dovozece pak musí požádat o vydání licence, která umožňuje podrobně sledovat vývoj dovozu. Tato opatření na rozdíl od

antidumpingových zásahů nesměřují proti nekorektním cenám cizích firem, ale proti vývozům do EU, které jsou třetími zeměmi subvencovány. Postup je obdobný jako u antidumpingových opatření a může vést až k uložení vyrovnávacích cel na určité výrobky. Defenzivní obchodní opatření lze použít pouze v případech, kdy lze prokázat, že dovozy do EU způsobují nebo mohou způsobit materiální újmu výrobnímu odvětví v EU (Euroskop 2012, Kučerová 2010, s. 181).

1.2.3.2 Smluvní obchodní politika EU

Smluvní obchodní politika zahrnuje veškerá smluvní ujednání EU se třetími zeměmi týkající se pohybu zboží (Kučerová 2010, s. 182). Obchodní dohody lze dělit na mnohostranné, vícestranné a dvoustranné (bilaterální). Mnohostrannými jsou označovány ty dohody, které probíhají zejména na poli Světové obchodní organizace (WTO) nebo Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). Jejich společným základem je respektování základních principů fungování mnohostranného obchodního systému v obchodu se zbožím a službami, v oblasti práv k duševnímu vlastnictví a řešení obchodních sporů. Vícestrannou dohodou je dohoda o volném obchodu nebo o vyšším stupni integračního seskupení, která je uzavřena mezi několika zeměmi, jako např. NAFTA, MERCOSUR či EU. Jako vícestranné jsou však označovány také některé dohody WTO, které jsou výjimkou a neřadí se do smluv mnohostranných, jako např. Dohoda o vládních zakázkách nebo dohoda o obchodu s civilními letadly. Mezi vícestranné spadají také mezinárodní komoditní dohody, z nichž většina je spravována v rámci UNCTAD a FAO – zejména dohody o různých plodinách (dohody o kávě, kakau, bavlně, obilí apod.). Bilaterální smlouvy zahrnují otázky společné obchodní politiky s jednotlivými třetími zeměmi, s regiony či regionálními sdruženími, jichž jsou tyto země členy (Euroskop 2012).

Podle charakteru obchodních ustanovení se mezinárodní obchodní dohody dělí na preferenční a nepreferenční. Preferenční dohody se týkají zejména výhodnějších podmínek pro vzájemnou výměnu zboží, snadnější přístup na trh partnera a větší vzájemnou otevřenost. Do této kategorie spadají dohody o vytvoření celní unie (např. mezi EU a Andorrou, San Marinem a Tureckem) a dohody o vytvoření zóny volného obchodu (dohody upravující vztahy s Evropským sdružením volného obchodu - EVSO). Dohody o hospodářské spolupráci představují obchodní dohody, které podporují regionální integraci. Tyto dohody EU uzavírá např. se zeměmi ACP, které patří k nejchudším na světě (země Afriky, Pacifiku a Karibiku). Dohody o přidružení (tzv. asociační dohody) EU uzavírá se zeměmi, se kterými chce upravit

své vztahy. Součástí těchto dohod jsou politické, ekonomické, obchodní a lidsko-právní nebo reformní závazky těchto zemí výměnou za bezcelní přístup na některé z evropských trhů (průmyslové výrobky, zemědělské produkty) a dohody o volném obchodu. V poslední době jsou uzavírány v rámci procesu stabilizace a přidružení se zeměmi západního Balkánu tzv. dohody o stabilizaci a přidružení a se zeměmi, které spadají pod Evropskou politiku sousedství, tzv. dohody o partnerství a spolupráci (Euroskop 2012).

Naopak s vyspělejšími ekonomikami uzavírá EU nepreferenční dohody. Na základě všeobecné celní sazby obchoduje EU pouze se Severní Koreou a Vatikánem. S USA, Austrálií, Kanadou, Japonskem, Novým Zélandem, Čínou/Hongkongem, Tchaj-wanem, Korejskou republikou a Singapurem obchoduje EU na základě doložky nejvyšších výhod, která plyne z dohod WTO (Kalínská 2010, s. 143).

1.2.4 Instituce EU v oblasti SOP

Již v Římské smlouvě z roku 1957 je uvedeno, že Evropská komise plní úlohu zástupce členských zemí při projednávání obchodních záležitostí s třetími zeměmi. Prakticky to znamená, že komisař EU pro obchod je zodpovědný za vyjednávání o obchodu. Tato vyjednávání jsou vedena speciálním mandátem přesně vymezeným Radou ministrů (tzv. Směrnice pro vyjednávání). Poslední slovo o tom, zda přijmout Komisí dojednané obchodní dohody má však Rada. V případě sjednávání dohod se třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi Rada zmocňuje Komisi k zahájení jednání a stanoví jí mandát pro jednání. U smluv týkajících se obchodu se zbožím rozhoduje Rada na základě kvalifikované většiny (Baldwin 2008, s. 302). Evropský parlament je sice systematicky informován, ale formálně není do rozhodování o čistě obchodních otázkách zapojen. Jeho souhlasu je zapotřebí pouze u dohod přesahujících rámec společné obchodní politiky (Euroskop 2012).

2 EU a mezinárodní obchod

2.1 Zapojení EU do mezinárodního obchodu

EU je zapojena do dvou typů obchodu – do mezinárodního obchodu se třetími zeměmi (vnější obchod), kde se zboží a služby pohybují přes hranice EU, a do tzv. vnitroujního obchodu (vnitřní obchod), což je obchod mezi členskými státy navzájem. Zatímco vnější obchod se řídí společnou obchodní politikou, které byla věnována předchozí kapitola, vnitřní obchod se řídí zásadami jednotného vnitřního trhu. Následující kapitola je zaměřena zejména na vnější obchod, v rámci kterého probíhá i obchod mezi EU a Ruskem.

EU je s 16,5% podílem na světovém dovozu a vývozu v roce 2016 největší obchodní velmocí na světě (Evropská unie 2017). Tři ze zemí bývalé EU-25 byly mezi deseti největšími obchodujícími státy světa - Německo, Velká Británie a Francie (Baldwin 2008, s. 298). Co se týče současné EU-28, tak pět členských států patřilo v roce 2016 mezi deset zemí s největším vývozem na světě – Německo, Nizozemsko, Francie, Itálie a Spojené království (Statista 2018). EU je také čelním představitelem světového obchodního systému, jednak jako jeden z hlavních aktérů WTO a jednak jako významný iniciátor a signatář dvoustranných obchodních dohod (Baldwin 2008, s. 298) Základním stavebním kamenem Unie je volný obchod mezi jejími členy. Její vnitřní trh je největším jednotným trhem na světě. Evropané i světoví spotřebitelé a investoři využívají řadu výhod, které vychází zejména z volného pohybu zboží, služeb, pracovních sil a kapitálu. Při vyjednávání dohod se EU opírá o svou celosvětovou síť obchodních vztahů, kterou si vytvořila především prostřednictvím dohod o volném obchodu (Evropská unie 2017). Cílem těchto partnerství je hledat nové tržní příležitosti po celém světě, generovat tak hospodářský růst a vytvářet pro evropské občany nová pracovní místa. EU se také dlouhodobě snaží potlačovat dětskou a nucenou práci, prosazovat ochranu životního prostředí a posilovat stabilitu cen.

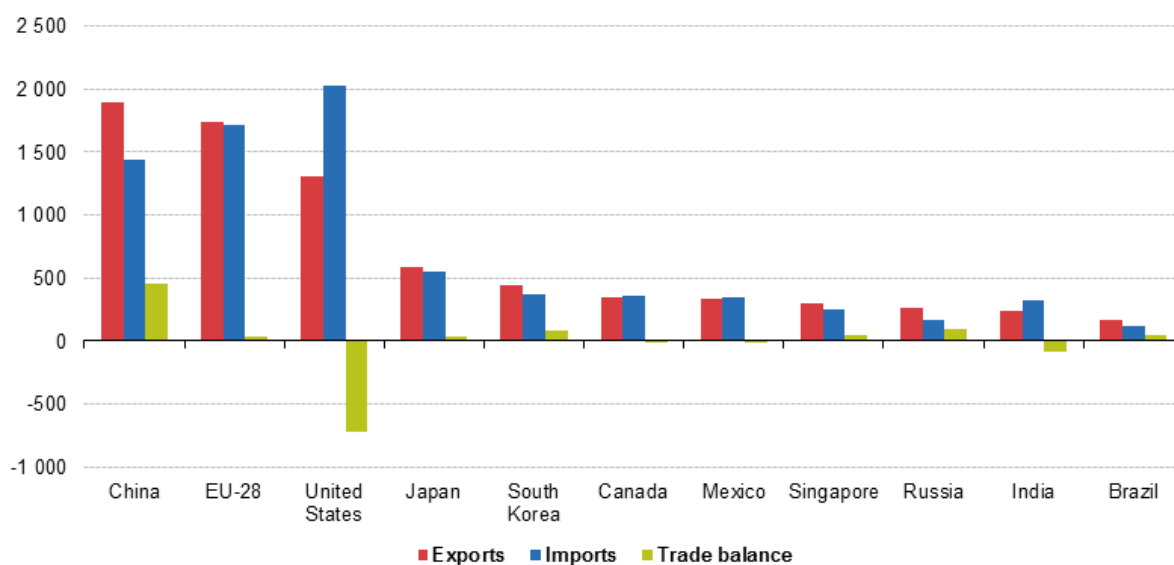
Ve vztahu k nejhudším zemím světa se obchodní politika Unie snaží spojit obchod s rozvojem. Nižší dovozní cla (celní tarify EU na dovážené zboží patří k nejnižším na světě), podpora malých vývozních podniků a poradenství v oblasti správy a řízení jsou pouze některé ze způsobů, jak se EU snaží zajistit, aby i ti nejhudší získali výhody z růstu založeného na obchodě (Evropská unie 2017). Tento přístup výrazně podporuje zejména import z těchto zemí do EU. Nepočítáme-li paliva, tak jsou dovozy do EU z nejméně rozvinutých zemí (Least

developed countries, LDC) větší než dá dohromady USA, Čína, Kanada a Japonsko (Evropská komise, 2017).

Trh EU se vyznačuje také tím, že ekonomický růst a tvorba pracovních míst nezávisí jen na exportu, ale čím dál větší vliv má na tyto dva ukazatele také import. Podíl importu na celkovém exportu EU se od roku 1995 zvýšil více než dvakrát (dosáhl více než 13 %). Dvě třetiny importu do EU tvoří suroviny, polotovary a součástky potřebné pro výrobní procesy podniků (Evropská komise 2017).

K největším světovým aktérům v mezinárodním obchodě v současné době patří Evropská unie, USA a Čína (obrázek 1). Tyto velmoci se dohromady podílejí přibližně 45 % na světovém exportu a importu (Eurostat 2017a). V roce 2016 byla nejvyšší celková úroveň obchodu zaznamenaná v EU-28, kde dosáhla 3 455 miliard. €, což bylo o 109 miliard € více než v případě Číny, která v tomhle ohledu skončila na druhém místě (Eurostat 2017b). Co se týče obchodní bilance, tak největší roční přebytky měla v roce 2016 Čína a Rusko. Naopak největšího schodku dosáhly Spojené státy. Z toků vývozu a dovozu vyplývá, že v roce 2016 měla EU-28 druhý největší podíl na světovém vývozu a dovozu zboží (obrázek 1). V roce 2014 byla EU poprvé od svého založení v podílu na světovém exportu předstížena Čínou (16,1 % v roce 2014 se zvýšením na 17,0 % v roce 2016), nicméně zůstala i nadále před Spojenými státy, které však měly větší podíl na světovém dovozu (Eurostat 2017b).

Obrázek 1: Dovozy, vývozy a obchodní bilance (v bilionech €)

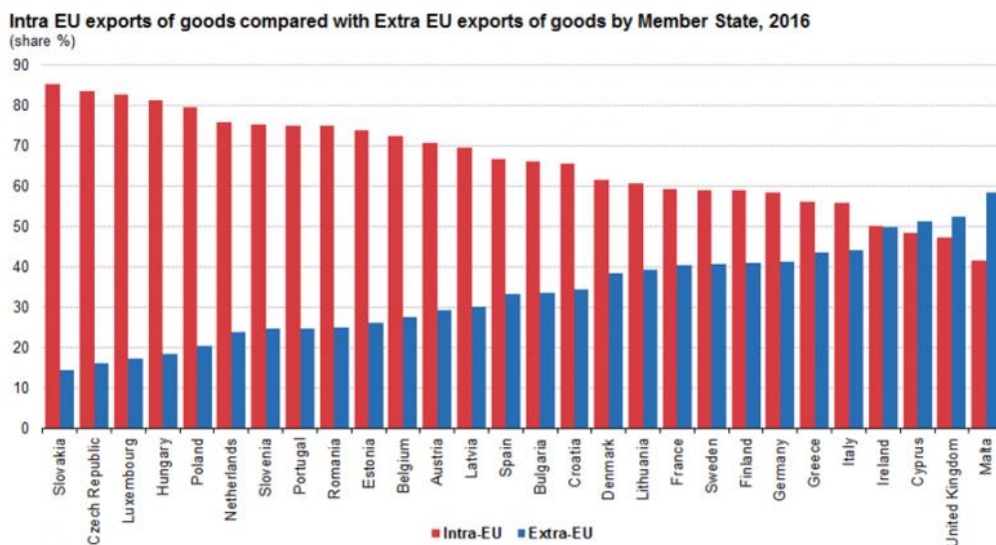

Zdroj: Eurostat 2017a

Jednou ze sporných záležitostí obchodní politiky EU je skutečnost, že řada členských zemí má různé obchodní postupy a vztahy s jinými zeměmi. Některé členské státy jsou vnitrozemské a obklopené ostatními členy EU (např. Česká republika), zatímco jiné jsou geograficky anebo kulturně blíže Africe, Severní či Latinské Americe. Jelikož geografické faktory mají u obchodních partnerů velký význam, není překvapením, že evropské země mimo EU, mezi které patří i Ukrajina a Rusko, hrají v dovozech středoevropských členských států, jako je Polsko a pobaltské země, velkou roli. Podobně lze vysvětlit i důležitost Severní Ameriky. Podíl států Severní Ameriky na irském světovém dovozu činí okolo 40 %, zatímco v některých pobaltských zemích nepřesáhne ani 10 %. Historické či kulturní vazby lze vidět např. u Španělů či Portugalců, kteří velkou část svého obchodu dovážejí z Latinské Ameriky a Afriky. Dovozy z Afriky zaujímají také více než 15 % obchodu Itálie a Francie. Obchod s asijskými státy je daleko stálejší, ačkoliv vykazuje větší hodnoty v zemích se snadnějším přístupem k moři, např. Velká Británie, Dánsko či Polsko (Baldwin 2008, s. 300).

Význam vnitřního trhu EU lze vypočítat ze skutečnosti, že u všech členských států EU byl v roce 2016 obchod se zbožím uvnitř EU vyšší než obchod se zeměmi mimo EU (Eurostat, 2017b). Výjimkou v tomto ohledu byla pouze Malta, Kypr a Spojené království, kde byly zaznamenány téměř vyrovnané hodnoty (obrázek 2). Podíl připadající na obchod uvnitř EU se v jednotlivých členských státech lišil. Nejvyšší podíly na obchodu uvnitř EU (přibližně 80 %) byly zaznamenány u Estonska, Lucemburska, Maďarska, České republiky a Slovenska. Naopak nejnižší podíl byl zaznamenán u již zmíněné Malty.

Obrázek 2: Srovnání vývozu zboží do členských zemí s vývozem mimo EU (podíl v %)

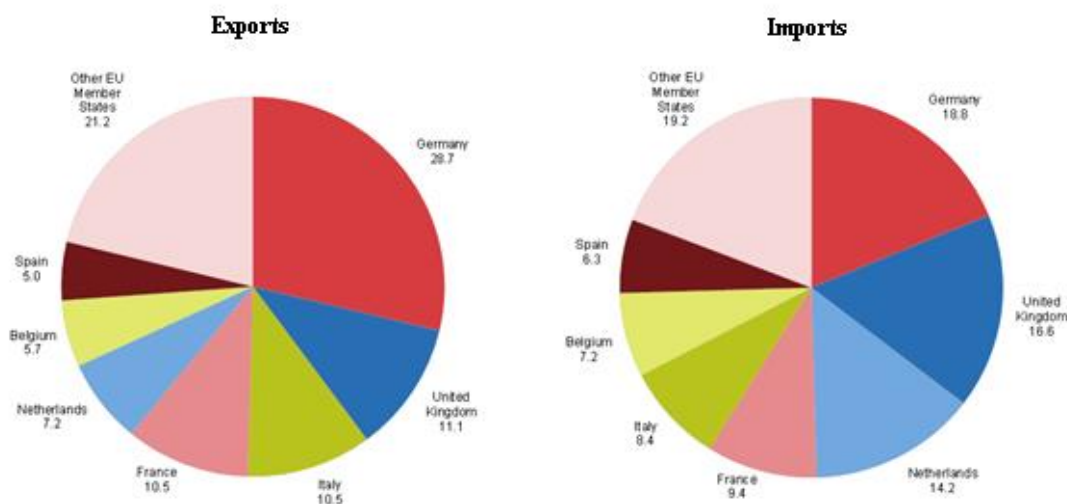
Zdroj: Eurostat 2017c

2.2 Vnější obchod se zbožím

Mezinárodní obchod se zbožím mezi EU-28 a ostatními zeměmi světa (součet vývozu a dovozu do/ze zemí mimo EU) dosáhl v roce 2016 hodnoty 3 453 mld. €, přičemž dovoz i vývoz ve srovnání s rokem 2015 nepatrně klesl. Pokles vývozu byl dvakrát vyšší než pokles zaznamenaný u dovozu, což vedlo k tomu, že se přebytek obchodní bilance snížil z 60 mld. € v roce 2015 na 38 mld. € v roce 2016 (Eurostat, 2017b).

Největší podíl na obchodě se zeměmi mimo EU-28 mělo z členských států EU v roce 2016 Německo, podílelo se 28,7 % na vývozu zboží z EU-28 do nečlenských zemí a téměř jednou pětinou na dovozu EU-28 (obrázek 3). Vedle Německa patří mezi největší vývozce Spojené království (11,1 %), Itálie (10,5 %) a Francie (10,5 %). Tyto země byly v roce 2016 spolu s Německem jedinými členskými státy EU, jejichž podíl na vývozu EU-28 přesáhl 10 %. Co se týče dovozu, tak druhým největším dovozcem zboží z nečlenských zemí po Německu bylo Spojené království s 16,6 % (Eurostat 2017b). Významný podíl na dovozu mělo také Nizozemsko (14,2 %), což se dá vysvětlit zejména tím, že značné množství zboží se do EU dostává přes Rotterdam (nejvýznamnější námořní přístav v Evropě). Největší přebytek obchodu se zbožím se zeměmi mimo EU-28 generovalo v roce 2016 Německo (180,9 mld. €), za ním následovala Itálie (39,9 mld. €) a Irsko (34,5 mld. €). Naopak nejvyšší schodek obchodní bilance v rámci obchodu se zbožím se zeměmi mimo EU-28 byl zaznamenan v Nizozemsku se schodkem 115,9 mld. € a ve Spojeném království, kde schodek obchodní bilance činil 89,7 mld. € (Eurostat 2017b).

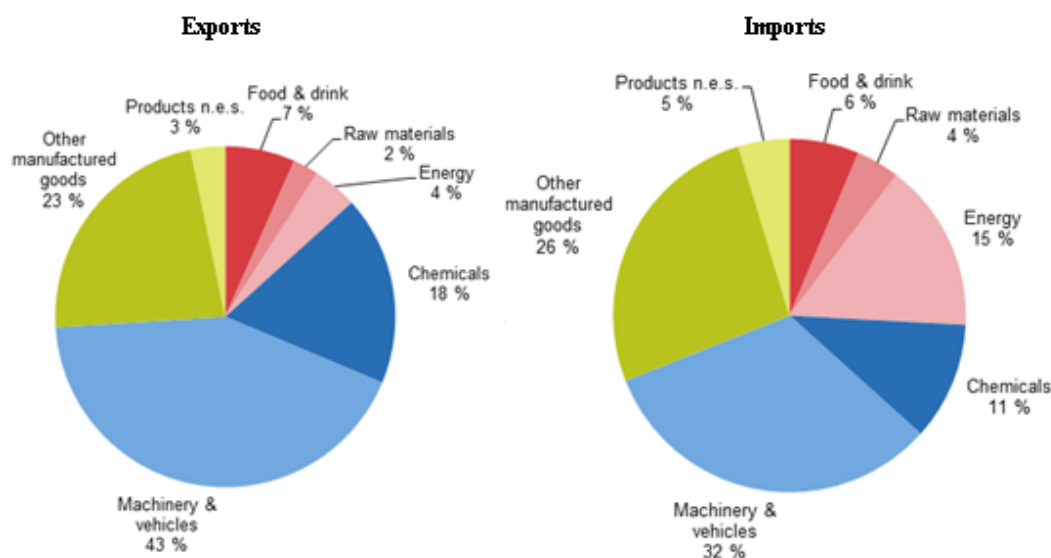
Obrázek 3: Podíly EU-28 na vnějším obchodě se zbožím (v bilionech €)

Zdroj: Eurostat 2018b

Největší podíl (43 %) na vývozu EU-28 do nečlenských zemí měly v roce 2016 stroje a dopravní prostředky (obrázek 4). Mezi další významné skupiny produktů vyvážených mimo EU patří ostatní výrobky zpracovatelského průmyslu (23 %), chemikálie (18 %) a potraviny a nápoje (7 %).

Obrázek 4: Struktura zboží v obchodu EU s nečlenskými státy

Zdroj: Eurostat, 2017a

Pro členské státy EU je kromě zapojení do vnějšího obchodu také vysoce významný obchod se zbožím s jinými členskými státy, který však není upravován SOP.

Obchod uvnitř EU se v EU-28 mezi rokem 2015 a 2016 opět zvýšil, a to o 1,3 %. Jednalo se o sedmý po sobě jdoucí roční nárůst od roku 2009. Směna zboží mezi členskými státy dosáhla v roce 2016 celkem hodnoty 3 110 mld. € (podle odeslaného zboží), což je o 78 % více než hodnota vývozu EU-28 do nečlenských zemí - 1 745 mld. € (Eurostat 2017b).

Nejvýznamnějším členským státem EU v rámci obchodu uvnitř EU-28 bylo v roce 2016 stejně jako v obchodu s nečlenskými státy Německo, které se více než jednou pětinou podílelo jak na odesílání zboží (22,8 %), tak na přijetí zboží (20,9 %) od ostatních členských států. Více než jednou desetinou (12,5 %) se pak v roce 2016 na odesílání zboží podílelo už jen Nizozemsko, což je opět důsledkem vlivu přístavu Rotterdam (Eurostat 2017b).

Hodnota exportu mezi členskými státy se mezi lety 1994-2016 zvýšila čtyřikrát, a to ze 732 bilionů € na 2978 bilionů € (Eurostat 2018a). Avšak je nutné poznamenat, že počet členských států se za tuto dobu zvýšil z 12 na 28. Největší podíl na vývozu uvnitř EU měly

v roce 2016 motorové vozidla, kamiony a tahače s návěsy (obrázek 5). Následovaly chemikálie a chemické produkty, stroje a strojní zařízení, počítače, elektronika a optické výrobky a potraviny. V porovnání s rokem 2013, kdy EU již měla 28 členů, výrazně vzrostla zejména hodnota vývozu motorových vozidel (Eurostat 2018a).³

Obrázek 5: Zboží s největším podílem na vývozu uvnitř EU

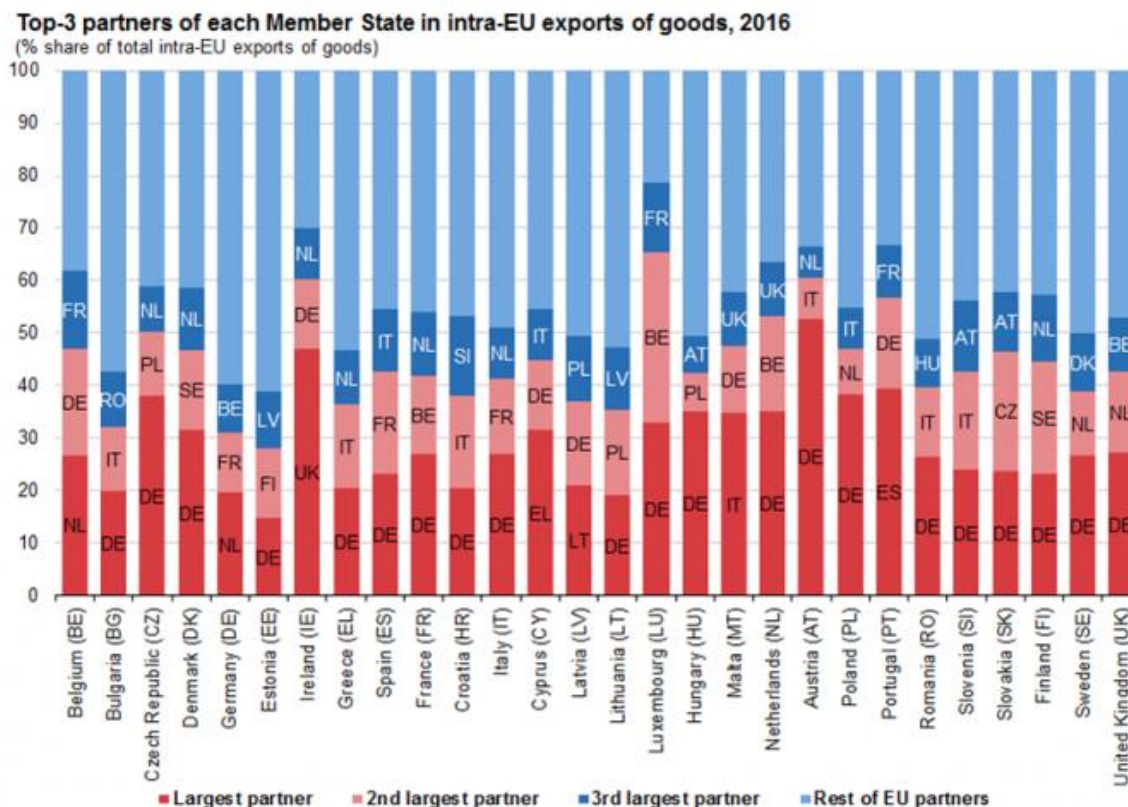
EU-28 (2013)		
Motor vehicles, trailers and semi-trailers - 29	312 602	
Chemicals and chemical products - 20	274 532	
Machinery and equipment n.e.c. - 28	231 839	
Computer, electronic and optical products - 26	224 078	
Food products - 10	209 368	
EU-28 (2016)		
Motor vehicles, trailers and semi-trailers - 29	425 895	
Chemicals and chemical products - 20	280 363	
Machinery and equipment n.e.c. - 28	269 049	
Computer, electronic and optical products - 26	263 649	
Food products - 10	226 046	

Zdroj: Eurostat 2018a

U 19 členských zemí představují jejich tři největší obchodní partneři více než 50 % veškerého obchodu uvnitř EU (obrázek 6). U dalších 8 se tento podíl v roce 2016 pohyboval mezi 40 a 50 %. Pouze u Estonska byl tento podíl mírně pod hranicí 40 %. Mezi těmito třemi obchodními partnery jednotlivých zemí jsou většinou velké země a státy, se kterými daná členská země sousedí. (Eurostat 2017c). U všech států bylo jedním ze tří největších obchodních partnerů Německo. Nizozemsko bylo jedním ze tří největších obchodních partnerů pro 13 zemí a Itálie celkem pro 10 zemí. Téměř všechny státy měly mezi těmito svými partnery alespoň jednu sousední zemi.

³ Do vývozu motorových vozidel jsou zahrnuty i kamiony a tahače s návěsy.

Obrázek 6: Tři největší partneři členských zemí v rámci obchodu uvnitř EU

Zdroj: Eurostat 2017c

2.3 Vnější obchod se službami

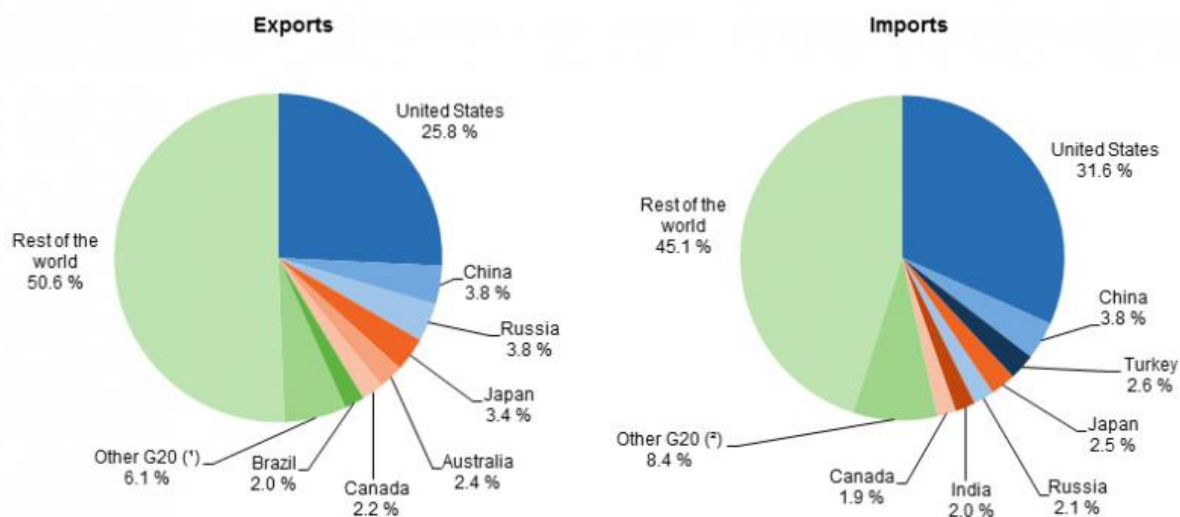
V mezinárodním obchodě je rozlišováno mezi mezinárodním obchodem se zbožím a mezinárodním obchodem se službami. „Hodnota mezinárodního obchodu se zbožím významně převyšuje hodnotu mezinárodního obchodu se službami (přibližně trojnásobně), se kterými se vzhledem k jejich povaze obtížněji obchoduje přes hranice.“ (Eurostat, 2017). Obchodu se zbožím byla věnována předchozí podkapitola, následující text ve stručnosti charakterizuje také zapojení EU do mezinárodního obchodu se službami.

Přebytek bilance služeb EU v roce 2014 klesl poprvé od roku 2009, a to z 175,6 mld. € v roce 2013 na 162,9 mld. € v roce 2014. Na vině je fakt, že dovoz služeb do EU z třetích zemí rostl podstatně rychleji – z 544,1 mld. € v roce 2013 na 602,0 mld. € v roce 2014 (o 11 %) než vývoz z EU, který z roku 2013 na rok 2014 vzrostl z 719,6 mld. € na 764,9 mld. €, tedy o 6 % (eLogistika.info 2016). I navzdory této skutečnosti byla EU-28 v roce 2016 s 25% podílem na světovém obchodu největším vývozcem a dovozcem služeb na světě.

Přebytek bilance služeb měla se všemi státy G20 s výjimkou Turecka.⁴ Relativně velký podíl na obchodu se službami měla EU-28 s USA, které v roce 2014 vytvořily přebytek 6,6 bilionu €. Avšak největší přebytek bilance v obchodu se službami měla EU-28 s Ruskem – 16,5 bilionu € (Eurostat 2016).

Jak v případě vývozu, tak v případě dovozu se členové G20 podíleli okolo 50 % na celkovém obchodě se službami (obrázek 7). Na straně vývozu byly největším obchodním partnerem v rámci služeb Spojené státy (25,8 %), následované Čínou a Ruskem. Co se týče dovozu, tak hlavní hlavními obchodními partnery byly Spojené státy (31,8 %), Čína a Turecko (Eurostat 2016).

Obrázek 7: Vnější obchod EU se službami (podíl zemí v %)

Zdroj: Eurostat 2016

⁴ Data o Saudské Arábii a Jižní Koreji nebyla k dispozici.

3 Vztahy EU a Ruské federace

Rusko je největším a pravděpodobně i nejdůležitějším sousedem EU. Vztahy s Ruskem nejsou součástí Evropské politiky sousedství, ačkoliv se jedná o sousední zemi, a to z toho důvodu, že Rusko v době koncipování této politiky na úrovni EU preferovalo zvláštní, privilegovaný status ve vztahu k EU. Vztahy s Ruskem proto patří k nejdůležitějším bilaterálním partnerstvím EU (Euroskop 2014).

3.1 Významné mezníky vzájemných vztahů

Brusel navázal formální ekonomické vztahy s Moskvou již v roce 1989, ještě před pádem Sovětského svazu (SSSR). Výsledkem prvních jednání byla Dohoda o obchodní a hospodářské spolupráci, která byla podepsána 18. prosince 1989 mezi SSSR a Evropskými společenstvími (Euroskop 2014). Obě strany v tomto dokumentu vyjádřily svůj zájem na vzájemné spolupráci, skutečná spolupráce však vznikla až později.

3.1.1 Dohoda o partnerství a spolupráci

Rozpadem SSSR v roce 1991 se významně změnila geopolitická situace tehdejšího světa. Na jeho místě vzniklo spousta samostatných republik, které započaly svou cestu od nedemokratického politického režimu s centrálně řízenou ekonomikou směrem k politicky otevřenějšímu systému vlády a k tržnímu hospodářství. Na toto uspořádání musela reagovat i v té době sjednocovaná Evropa. EU začala hledat vhodné nástroje k navázání vztahů s novými státy a k podpoře jejich transformace (Euroskop 2014).

Vyústěním těchto skutečností byla **Dohoda o partnerství a spolupráci** (Partnership and Co-operation Agreement, PCA), podepsaná v roce 1994 a ratifikována Ruskem a parlamenty 15 členských států EU 1. prosince 1997. Tento základní dokument rusko-unijních vztahů, který byl uzavřen s platností na 10 let (viz dále), stanovil základní rámec pro vztahy EU s Ruskem a vymezil bohatou institucionální základnu a systém konzultací mezi oběma stranami. Zahrnoval rozvoj spolupráce v široké škále oblastí, včetně ekonomiky, politiky, obchodu, justice a vnitra, kultury, ale také právních i humanitárních otázek (Euroskop 2014).

Smlouva o partnerství a spolupráci obsahuje celkem 112 článků rozdělených do 11 hlav. Článek 1 v této smlouvě stojí osamoceně mimo jakoukoliv hlavu a uvádí dlouhý seznam ambiciózních cílů:

- „poskytnout vhodný rámec pro politický dialog mezi stranami, který umožňuje rozvíjet v této oblasti mezi nimi úzké vztahy,
- podporovat obchod, investice a harmonické hospodářské vztahy mezi stranami vycházející ze zásad tržního hospodářství, a tím podpořit jejich udržitelný rozvoj,
- posílit politické a hospodářské svobody,
- podporovat úsilí Ruska při upevňování jeho demokracie a při rozvoji jeho hospodářství a dokončení přechodu k tržnímu hospodářství,
- vytvořit základ pro hospodářskou, sociální, finanční a kulturní spolupráci financovanou podle zásad vzájemné výhodnosti, společné odpovědnosti a společné podpory,
- podporovat činnosti ve společném zájmu,
- poskytnout vhodný rámec pro postupné zapojování Ruska do širší oblasti spolupráce v Evropě,
- vytvořit nezbytné podmínky pro budoucí zřízení zóny volného obchodu mezi Společenstvím a Ruskem zahrnující v podstatě veškerý obchod se zbožím mezi nimi, jakož i podmínky umožňující dosáhnout svobody usazování společností, přeshraničního obchodu se službami a pohybu kapitálu.“ (Dohoda o partnerství a spolupráci 1997)

Poslední hlava Dohody o partnerství, Hlava XI, pojednává o institucionálních, obecných a závěrečných ustanoveních. Článek 90 spadající do těchto ustanovení zřídil tzv. Radu pro spolupráci, která dohlížela na provádění této dohody. Scházela se na úrovni ministrů jednou za rok nebo v případech, kdy to vyžadovaly okolnosti. Zkoumala veškeré důležité otázky vznikající v rámci dohody a veškeré jiné dvoustranné nebo mezinárodní otázky společného zájmu pro dosažení cílů této dohody. Rada pro spolupráci se skládala z členů Rady Evropské unie a členů Komise Evropských společenství na jedné straně a z členů vlády Ruské federace na straně druhé. (čl. 91 Smlouvy PCA)

Radě pro spolupráci byl při výkonu jejích funkcí nápomocen Výbor pro spolupráci složený ze zástupců členů Rady Evropské unie a zástupců Komise Evropských společenství na jedné straně a zástupců vlády Ruské federace na straně druhé, obvykle na úrovni vyšších úředníků. Funkci předsedy Výboru pro spolupráci zastával střídavě zástupce Společenství a zástupce vlády Ruské federace. (čl. 92 Smlouvy PCA)

Na základě článku 95 byl zřízen také Parlamentní výbor pro spolupráci, který se skládal z členů Evropského parlamentu na jedné straně a z členů Federálního shromáždění

Ruské federace na straně druhé. Jeho úkolem je požadovat významné informace o provádění této dohody a vydávat doporučení Radě o spolupráci (čl. 95 Smlouvy PCA).

Článek 106 stanovil, že se tato smlouva uzavírá na období deseti let. Poté se automaticky prodlužuje o rok, pokud ji žádá ze stran šest měsíců před uplynutím její platnosti oznámením druhé straně nevypoví (čl. 106 Smlouvy PCA)

3.1.2 Four Common Spaces

Již během trvání Dohody o partnerství a spolupráci bylo mezi EU a Ruskem zamýšleno vytvořit hlubší ekonomickou integraci mezi oběma stranami, která by tak rozšířila již existující partnerství. Tato myšlenka byla realizována v roce 2003 na Summitu v Petrohradě, kde se účastníci zavázali k rozsáhlému přezkoumání vztahů EU-Rusko, k pokroku při realizaci cílů uvedených ve smlouvě PCA a k podpoře strategického partnerství a integrace Ruska do širší Evropy. Na tomto summitu byl schválen koncept, který se přihlásil k budování čtyř společných prostor spolupráce (Four Common Spaces):

- Společný ekonomický prostor,
- Společný prostor svobody, bezpečnosti a spravedlnosti,
- Společný prostor vnější bezpečnosti,
- Společný prostor pro vědu a výzkum, vzdělání a kulturu (Euroskop 2008).

Tato rámcová dohoda byla další dva roky projednávána a podepsána oběma stranami na summitu EU-Rusko v Moskvě v květnu 2005. V dohodě je dále upraveno, že čtyři společné prostory budou implementovány prostřednictvím institucionálního rámce PCA. Zatímco smlouva PCA přesně stanovuje společné instituce, mechanismy jednání a je pro obě strany právně závazná, v případě čtyř společných prostor se obě strany dohodly na oblastech spolupráce a na cílech jednotlivých oblastí, nejsou však stanovena závazná pravidla pro jejich provádění (Euroskop 2008).

Celkovým cílem dohody bylo zavést podmínky pro narůstající obchod a vytváření nových investičních příležitostí prostřednictvím naplňování hospodářské integrace, odstraňování obchodních bariér, sbližování právních předpisů, usnadnění obchodu a rozvoje infrastruktury (Euroskop 2008).

Podle Sdělení Komise Radě ze dne 5. 11. 2008 (COM (2008) 740 v plném znění) o přezkumu vztahů mezi EU a Ruskem čtyři společné prostory zahrnují (EUR-Lex 2008):

Společný ekonomický prostor

Cílem Společného ekonomického prostoru je obecně dosáhnout větší otevřenosti a integrace ruského trhu a trhu EU. Obě strany si v rámci tohoto Společného prostoru stanovily za úkol vytvořit podmínky, které by zvýšily nabídku příležitostí pro hospodářské subjekty, podpořily vzájemný obchod a investice a posílily spolupráci v oblasti energetiky, dopravy, zemědělství a životního prostředí.

Společný prostor svobody, bezpečnosti a spravedlnosti

Tento prostor zahrnuje spolupráci v trestních a justičních věcech, otázky vízového styku, ochranu hranic, společný boj proti organizovanému zločinu, terorismu a nelegálním aktivitám a v neposlední řadě otázky demokracie a lidských práv.

Společný prostor vnější bezpečnosti

Společný prostor vnější bezpečnosti upravuje problematiku řešení regionálních konfliktů, zamezení šíření zbraní hromadného ničení a spolupráci v mezinárodních fórech. Spornými body tohoto prostoru jsou odlišné stanoviska obou stran ohledně mezinárodních otázek a konfliktů. V současné době jsou to např. odlišné postoje k událostem v Gruzii a na Ukrajině.

Společného prostoru pro vědu a výzkum, vzdělání a kulturu

Společný prostor v oblasti výzkumu, vzdělání a kultury vznikl na základě existence silných společných zájmů. Spadá sem spolupráce v oblasti výzkumu, která se odvíjí na základě Dohody o spolupráci v oblasti vědy a techniky uzavřené mezi EU a Ruskem v roce 2004. Společné zájmy měly obě strany i v oblasti výzkumu a vývoje, kde se podařilo subjekty z Ruska zapojit do všech programů a podprogramů sedmého rámcového programu pro výzkum a vývoj. Řadí se sem i další spolupráce v oblasti jaderné bezpečnosti a řízené jaderné syntézy, která byla upravena dohodou mezi Euratomem a Ruskem v roce 2002.

Obsahem tohoto společného prostoru je také rozvoj přímých kontaktů mezi občany Ruska a EU a různé vzdělávací a kulturní programy. Velkým úspěchem v této oblasti je, že se Rusko aktivně zapojilo do tzv. boloňského procesu. Cílem této dobrovolné iniciativy, která zahrnuje členské i nečlenské státy EU, je zvýšit atraktivnost a konkurenceschopnost

evropského vysokého školství ve světovém měřítku a zvýšit také konkurenceschopnost absolventů na trhu práce.

3.1.3 Vývoj vztahů v energetice

Oblast energetiky patří jednoznačně mezi nejdůležitější témata v rámci vzájemných vztahů mezi EU a Ruskem. Dokazuje to i smlouva PCA, kde je tato oblast vzájemných vztahů ošetřena v článku 65, který vedle cílů spolupráce odvolává na zásady dohodnuté v rámci Evropské energetické charty (Smlouva PCA 1997). Smlouva o energetické chartě stanovuje rámec pro mezinárodní spolupráci mezi evropskými zeměmi a dalšími průmyslovými zeměmi s cílem rozvíjet energetický potenciál zemí střední a východní Evropy a zajištění bezpečnosti dodávek energie pro EU (EUR-Lex 2007).

Důležitost vzájemných vztahů v oblasti energetiky spočívá také ve vzájemné závislosti na obchodě s energetickými surovinami. EU je z 25 % (průměr EU-28) závislá na ruském plynu a ropě, nicméně pokud se na to podíváme z druhé strany, tak ruský státní rozpočet je naopak ze 40 % navázaný na příjmy z prodeje nerostných surovin. Přes 60 % prostředků získaných z exportů získává Rusko z vývozu energetických komodit, z nichž většina směřuje právě do EU (Euroactiv 2014). Mezi členskými zeměmi EU jsou státy, které jsou zcela závislé na Rusku (Litva, Estonsko, Finsko, Lotyšsko), ale také země, které na ruský plynovod nejsou odkázány skoro vůbec - Chorvatsko, Dánsko, Irsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko Velká Británie (Klub investorů 2014).

Vzájemné vztahy v energetice mají proto pro EU i pro Rusko velký význam. To ale neznamená, že se obě strany na všem shodnou a že si vyjdou ve všem vstříc. Energetika patří vedle různých postojů na některé mezinárodní otázky (např. uznání Kosova) v rámci vzájemných vztahů mezi EU a Ruskem mezi hlavní problematice oblasti (Euroskep 2008).

Spory v oblasti energetiky úzce souvisejí s ruskými dodávkami plynu do Ukrajiny. Spory o plyn mezi Ruskem a Ukrajinou lze nalézt již v éře Sovětského svazu, ale především však po jeho rozpadu, kdy Moskva nad Ukrajinou ztratila kontrolu. Ukrajina se po rozpadu SSSR stala největším importérem ruského plynu, ale i hlavním koridorem pro ruský plyn směřující do Evropy. Ukrajinská ekonomika byla však naprosto nepřipravená na splácení dovozu ruských energetických surovin a již vůbec ne na jejich předpokládané drastické zvýšení cen na světovou úroveň. Zemi hrozil hospodářský kolaps. Jelikož si Rusko uvědomovalo vzájemnou závislost a důležitost spolehlivého příjmu z prodeje energetických surovin na evropském trhu, ustoupilo v otázce výše ceny plynu odebíraného Ukrajinou.

Kdykoli však Kyjev podnikl kroky ignorující důležité ruské zájmy, reagovala Moskva upozorněním na ceny energetických surovin na světových trzích, na nahromadění ukrajinského dluhu a na tzv. „plynové pirátství“ v souvislosti s ilegálním odběrem plynu z tranzitů určených pro západní trhy (Euroskop 2009). Tohoto nátlaku Rusko využívalo již v 90. letech minulého století a pokračuje v něm i v současné době.

První vážnější krize, která nastartovala problematické vztahy mezi EU a Ruskem v oblasti energetiky, se odehrála na přelomu let 2005/2006, kdy Rusko pozastavilo dodávky zemního plynu do Ukrajiny, a tudíž i do EU. Ukrajinská strana totiž tehdy odmítla další navýšení cen za zemní plyn, které mělo ceny za tuto komoditu přiblížit cenám na světové úrovni. Navýšení tehdy analytici připisovali ochlazení vztahů mezi Ruskem a Ukrajinou po tzv. oranžové revoluci (Euroactiv 2014). Tato plynová krize, během které došlo k omezení dodávek plynu do řady států EU, skončila 4. ledna 2006. Ruský energetický gigant Gazprom se tehdy dohodl s ukrajinskou monopolní společností pro distribuci ropy a zemního plynu Naftogaz na dovozní ceně a obě strany podepsaly smlouvu do roku 2010 (Euroskop 2009).

V roce 2007 pak Rusko uzavřelo kohoutky ropovodu, který vede přes území Běloruska. Omezení dodávek se dotklo i České republiky, které v červenci 2008 Rusko snížilo dodávky ropy, oficiálně kvůli „technickým důvodům“ (Euroactiv 2014).

V březnu 2008 pak ruská společnost Gazprom opět omezila dodávky zemního plynu na Ukrajinu. Ukrajina prý totiž neměla uzavřenou dohodu o platbách na rok 2008 a za předchozí rok jí zbýval ještě nesplacený dluh. Po čtyřech dnech od omezení dodávek uzavřely Gazprom a ukrajinská státní firma Naftogas konečnou dohodu, podle které měla Ukrajina po zbytek roku 2008 kupovat od Ruska středoasijský plyn za 179,5 USD za 1000 m³ s tím, že v příštím roce tj. v roce 2009 měl ruský plyn stát 315 USD (Euroskop 2009).

K nejhlubšímu sporu pak došlo v lednu 2009, kdy Rusko zcela zastavilo dodávky zemního plynu určeného pro Ukrajinu. Důvodem byl dluh přesahující 2 miliardy dolarů, ze kterého v listopadu 2008 společnost Gazprom obvinila Ukrajinu (resp. její ropný a plynárenský monopol Naftogaz), a také skutečnost, že se obě strany koncem prosince 2008 nedohodly na výši ceny zemního plynu pro rok 2009 a výši poplatků za tranzit plynu do Evropy. Znepokojující na začátku tohoto sporu bylo, že v té době přes Ukrajinu procházelo 80 % dodávek ruského plynu do zemí EU. Následkem toho zůstalo částečně nebo dokonce zcela bez dodávek zemního plynu mnoho států včetně většiny členských zemí EU. Celý spor

nakonec skončil po dvou týdnech, kdy došlo k obnovení celkového objemu dodávek plynu do Evropy (Euroskop 2009).

Otázka energetické bezpečnosti EU se stala znovu aktuální koncem roku 2013, kdy Ukrajina na nátlak Ruska v listopadu 2013 nepodepsala asociační dohodu s EU. K vytvoření nátlaku na Ukrajinu Rusko využilo zejména společných obchodních a energetických vztahů. Tento nátlak opět poukázal na problém, že některé země EU stále ještě nemají své energetické zdroje dostatečně diverzifikované. Země Visegrádské čtyřky (ČR, Slovensko, Maďarsko, Polsko) na to reagovaly hned začátkem roku 2014 sepsáním diplomatického dopisu, kterým požádaly USA o zjednodušení dodávek břidlicového plynu do EU (Euroactiv 2014).

V dubnu 2015 Evropská komise obvinila Gazprom, že zneužívá svého dominantního postavení ve střední a východní Evropě a porušuje evropská pravidla hospodářské soutěže. Uvedla také, že v osmi zemích regionu, včetně České republiky, firma znemožňuje konkurenci na trhu se zemním plynem. V roce 2017 Gazprom v rámci snahy o urovnání sporu slíbil změny ve stanovování cen i zrušení smluvních omezení, která brání zákazníkům v prodeji jeho plynu dalším odběratelům. V současné době se ukazuje, že Evropská komise ústupky ruského plynárenského gigantu Gazprom přijme a spor kolem údajných monopolních praktik podniku tak bude urovnán (TZB.info 2018).

3.1.4 Jednání o nové Dohodě o partnerství a spolupráci

Po summitu v Mafře v říjnu 2007, kdy se vztahy mezi EU a Ruskem téměř někam neposunuly, byla velká pozornost upírána na summit v Chanty-Mansijsku v červnu 2008. Důvodů k pozornosti bylo hned několik: v březnu 2008 byl zvolen novým ruským prezidentem Dmitrij Medvěděv a Polsko po 18 měsících odvolalo své veto kvůli zákazu dovozu hovězího masa do Ruska, což dalo zelenou vyjednávání o novém smluvním partnerství mezi EU a Ruskem. Jednání o nové smlouvě umožnila také Litva, která předtím blokovala další postup (Euroskop 2008). Výsledkem summitu byla rozhodnutí obou stran obnovit jednání o nové Dohodě o partnerství a spolupráci (původní Dohoda o strategickém partnerství, smlouva PCA, vypršela v prosinci 2007). První kolo jednání mezi EU a Ruskem o novém partnerství proběhlo 4. července a bylo dojednáno, že se v jednáních bude pokračovat (Euroskop 2008).

Další jednání však byla pozastavena kvůli rusko-gruzínskému konfliktu v srpnu 2008, jehož výsledkem bylo ruské obsazení dvou gruzínských autonomních oblastí (Jižní Ossetie a Abcházie) a následně jejich jednostranné uznání nezávislosti ze strany Ruské federace.

Členské státy toto jednání Ruska 1. září 2008 jednomyslně odsoudily a zastavily další jednání o nové dohodě, dokud se ruské vojenské jednotky ze zasažených oblastí nestáhnou (Euroskop 2008).

Během října 2008 probíhala na půdě institucí EU živá diskuse o obnovení jednání o nové Dohodě o partnerství s Ruskem. V půlce října byl skupinou evropských diplomatů vydán dokument s názvem „Nevyřešené klíčové otázky pro EU ve vztazích s Ruskem“, který upozorňuje na některá nebezpečí ze strany Ruska (např. ruské přerušování dodávek energie na Ukrajinu, které se mohou opakovat), ale také vítá a pozitivně hodnotí pokrok Moskvy v přijetí mírových dohod z 18. srpna a 8. září. Dokument na závěr nevyklučuje další spolupráci EU s Ruskem (Euroskop 2008).

Začátkem listopadu 2008 Evropská komise vydala zprávu s názvem „Revize vztahů EU-Rusko“, která uvádí, že Rusko EU potřebuje, zejména hospodářsky. Na druhou stranu Komise v této zprávě znovu zdůrazňuje, že ruský zásah v Gruzii zůstává pro EU nadále nepřijatelný. Tato zpráva nakonec posloužila jako podklad na jednání Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy, které se konalo 10. a 11. Listopadu 2008 v Bruselu. Většina ministrů zahraničí na tomto setkání nakonec vyslovila souhlas pro obnovení jednání o nové Dohodě o partnerství a spolupráci s Ruskem (Euroskop 2008).

Na Summitu EU-Rusko v Nice, který se uskutečnil 14. listopadu 2008, se členské státy rozdělily na dvě skupiny. První skupina vedená Německem, Itálií a dalšími zdůrazňovala splnění ruského slibu o stažení svých vojsk z Gruzie a poukazovala na důležitost a nutnost stabilizovat vztahy s Ruskem a co nejrychleji obnovit jednání. Druhou skupinu vedly státy jako Velká Británie, pobaltské státy, Polsko, Švédsko a Dánsko, které poukazovaly na to, že Rusko nespĺnilo mírové podmínky a nesnížilo počet svých vojáků v Abcházii a Jižní Osetii. Tyto státy navrhovaly počkat a pozorovat, jak se situace v autonomních oblastech bude vyvíjet a následně poté zahájit nová jednání. Jediným státem, který byl nakonec proti obnově jednání, byla Litva, která tvrdila, že Rusko nespĺnilo všechny podmínky z předchozích mírových dohod s EU po konfliktu s Gruzii a např. nevpustilo do Jižní Ossetie a Abcházie mírové pozorovatele EU (Euroskop 2008).

V současnosti je vzájemný vztah mezi EU a Ruskem velmi problematický a diplomatická jednání jsou na bodu mrazu. Pozornost se v posledních letech soustředila především na vstup Ruské federace do WTO, který se uskutečnil v srpnu 2012 (Ministerstvo průmyslu a obchodu 2018). Vzhledem k aktuální politické situaci jednání nepokračují, úvahy

o „Nové dohodě“ nyní nejsou reálné. Obchodní a politické vztahy jsou ovlivněny krizí a přijatými omezujícími opatřeními v důsledku událostí na Ukrajině.

3.1.5 Krymská krize

Nepokoje na Ukrajině vypukly koncem listopadu 2013. Byl to následek především toho, že Ukrajina na nátlak Ruska nepodepsala asociační dohody s EU. Napětí postupně vygradovalo až do března 2014, kdy ruské jednotky obsadily Krym. Krymská autonomní vláda přijala rozhodnutí o referendu za vyhlášení nezávislé Krymské republiky, která by se mohla připojit k Rusku. Referendum se konalo 16. března a 96,8 % lidí hlasovalo pro připojení k Rusku. EU ani USA toto hlasování neuznaly za legitimní a požadovaly stažení ruských vojenských jednotek z poloostrova. Den poté ministři zahraničí EU v Bruselu přijali druhý stupeň procesu zvyšování tlaku na Rusko. V první fázi EU přerušila rozhovory o jednání o vízové liberalizace a nové smlouvě o partnerství a spolupráci. Druhý krok zahrnuje uvalení sankcí na vrcholné představitele Ruska (Euroactiv 2014). Poté co Rusko anektovalo Krym a podpořilo separatisty ve válce na východě Ukrajiny, uvalila na Rusko řada států embargo na ruské zboží, firmy a jednotlivce. Sankce byly kolektivně schváleny EU, některými další státy v Evropě, USA, Kanadou, Austrálií a Japonskem. První zákaz uložila EU 17. března 2014 a byl to zákaz cestování a zmrazení majetku vybraným osobám. V červenci 2014 uložila EU ekonomické sankce. V březnu 2015 Evropská rada spojila jejich trvání s úplným plněním Minských dohod. Platnost sankcí byla od roku 2015 několikrát prodloužena. Naposledy EU prodloužila platnost sankcí EU uložených v souvislosti s činností ohrožující územní celistvost Ukrajiny 12. března 2018, a to o šest měsíců (Consilium Rady EU, 2018). Sankce tedy budou platit minimálně do 15. září 2018.

3.1.5.1 Sankce

„Sankce jsou preventivní opatření, která EU umožňují urychleně reagovat na politické výzvy a vývoj, které jsou v rozporu s jejími cíli a hodnotami.“ (Consilium Rady EU, 2017)

Možné důvody pro uložení sankcí:

- terorismus,
- činnosti související se šířením jaderných zbraní,
- porušování lidských práv,
- anexe cizího území,
- úmyslná destabilizace některé svrchované země.

V širším smyslu se na sankce lze dívat jako na opatření, jako je přerušení diplomatických vztahů s dotčenou zemí nebo koordinované odvolání diplomatických zástupců EU a jejích členských států - tzv. diplomatické sankce (Consilium Rady EU, 2017). V užším slova smyslu sankce vyžadují zvláštní právní základ ve Smlouvách EU a zahrnují:

- zbrojní embarga,
- omezení vstupu osob (zákaz cestování): dotčené osoby nemohou vstoupit na území EU nebo vycestovat mimo členský stát;
- zmrazení majetku osob či subjektů: veškerý majetek těchto osob či subjektů v EU je zmrazen a osoby a subjekty z EU jim nemohou zpřístupnit žádné finanční prostředky,
- hospodářské (ekonomické) sankce nebo omezení týkající se konkrétních odvětví hospodářské činnosti, včetně zákazu dovozu nebo vývozu určitého zboží, zákazu investic, zákazu poskytování určitých služeb atd.

Po anexi Krymu sledovala EU uvalením ekonomických sankcí zejména tyto cíle:

- přinutit Rusko stáhnout z krymského území své vojenské jednotky;
- vrátit krymské území pod kontrolu ukrajinské vlády;
- zamezit opakování situace na Krymu na východě Ukrajiny a omezit finanční a vojenské podpory separatistům ze strany Ruska;
- politicky izolovat Rusko;
- dát Moskvě a mezinárodnímu společenství najevo, že podobné jednání nebude tolerováno a bude potrestáno (WTO, 2016).

EU schválila strukturu ekonomických sankcí proti Rusku 31. července 2014, kdy přijala rozhodnutí Rady, které obecně vymezuje čtyři oblasti, do nichž omezující opatření směřují, a nařízení Rady, které rozpracovává některé podrobnosti spojené se zavedením sankcí (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2014). Sankce se začaly uplatňovat od 1. srpna 2014 a týkají se následujících oblastí:

- omezení dotýkající se kapitálového trhu;
- omezení týkající se zbraní;
- omezení pro vývoz zboží a technologií dvojího užití;
- omezení pro vývoz citlivých technologií pro ropné odvětví a související obory.

Omezení dotýkající se kapitálového trhu se týká zejména omezení na finanční instituce, které jsou z více než 50 % vlastněny ruským státem. Byly zakázány transakce a poskytování finančních prostředků nebo investičních služeb, vydávání nových dluhopisů, akcií nebo obdobných finančních nástrojů s dobou splatnosti delší než 90 dnů. Omezení cílí také na obchodování s dluhopisy, akciemi, které mají splatnost vyšší než 90 dní a které byly vydány významnými ruskými finančními institucemi založenými v Rusku. Jedná se především o instituce, kde má stát podíl minimálně 50 % (pět významných ruských bank). Omezení se nevztahuje na instituce, které byly založeny mezinárodní smlouvou.

Omezení týkající se zbraní spočívá v zákazu vývozu a dovozu zbraní a vojenského materiálu z/do Ruské Federace. Opatření se netýká dodávek vojenského materiálu, které byly realizované na základě již uzavřených kontraktů, a na dodávky náhradních dílů a servisu nezbytného pro údržbu již existující výzbroje v EU.

Omezení pro vývoz zboží a technologií dvojího užití se vztahuje na prodej, dodávky a vývoz zboží a technologií dvojího užití pro vojenské použití a konečné vojenské uživatele. Toto omezení se netýká ani zboží a technologií dvojího užití pro letecký a kosmický průmysl určený pro civilní použití a konečné civilní uživatele

Omezení pro vývoz citlivých technologií pro ropné odvětví a související obory se týká citlivých technologií, které se využívají pro průzkum těžby ropy a které jsou používány pro hlubinný podmořský a arktický průzkum a těžbu ropy. Spadá sem i omezení týkající se citlivých technologií spojené s těžbou ropy z břidlic (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2014).

3.2 Obchod mezi EU a Ruskem

3.2.1 Zahraniční obchod Ruské federace

Po rozpadu SSSR byla pro ruské podnikatelské prostředí i pro zahraniční obchod charakteristická vysoká míra zasahování státu do ekonomiky, která částečně přetrvává dodnes. Rusko zdědilo z dob SSSR velmi rigidní systém kontroly vnějších ekonomických vztahů a zůstaly zde také četné administrativní překážky v podnikání a zahraničně obchodních operacích. Obchod s Ruskou federací je stále brzděn zdlouhavými, finančně nákladnými a mnohdy netransparentními procedurami, tarifními i netarifními překážkami, nestandardním procesem proclívání (WTO, 2016).

V zahraničním obchodě patří Rusko stejně jako EU mezi hlavní světové aktéry v mezinárodním obchodě (obrázek 1). Největším obchodním partnerem Ruské federace byla v roce 2016 EU, jejichž podíl na obratu zahraničního obchodu činil 42,8 % (mírný pokles oproti roku 2015 - 44,8 %). Hlavními obchodními partnery Ruské Federace v roce 2016 podle obratu (v mld. USD) byly⁵ (BusinessInfo 2017):

- Čína: 66,1 (14,0 %)
- Německo: 40,7 (8,6 %)
- Nizozemí: 32,3 (6,8 %)
- USA: 20,3 (4,3 %)
- Itálie: 19,8 (4,2 %)
- Japonsko: 16,1 (3,4 %)
- Turecko: 15,8 (3,3 %)
- Jižní Korea: 15,1 (3,2 %)
- Francie: 13,3 (2,8 %)
- Polsko: 13,1 (2,8 %)

V žebříčku největších obchodních partnerů na prvních 10 příčkách došlo oproti minulému období v průběhu roku 2016 k několika změnám a přesunům v pořadí (např. USA se navzdory sankcím posunulo ze sedmé na čtvrtou příčku namísto Itálie, Turecko pokleslo z pátého místa na sedmé apod.). Ostatní země v TOP 10 zůstaly v porovnání s minulým rokem v tomto přehledu prakticky beze změny (BusinessInfo 2017).

Nejvýznamnějším exportním odbytištěm Ruské federace bylo v roce 2016 Nizozemsko (29,2 mld. USD), za ním pak Čína (28 mld. USD) a Německo (21,2 mld. USD). Naopak největší význam z hlediska dovozu pro Ruskou federaci měla Čína, která do Ruska dovezla zboží a služby v hodnotě 38 mld. USD, Německo s 19,4 mld. USD a USA s 11 mld. USD (Global Edge 2017).

Zahraniční obchod Ruské federace v roce 2016 v porovnání s rokem 2015 poklesl o 11,4 %. Recese ruské ekonomiky a nepříznivá konjunktura způsobily zápornou dynamiku zahraničního obchodu. K tomu se připojil vliv globálního faktoru a sankce. Negativní tendence ve vývoji ruského zahraničního obchodu ve sledovaném období byly pak také

⁵ Podíl na celkovém obratu zahraničního obchodu Ruska. Není dostupná aktuální statistika obchodu RF, kde je EU uvedena jako jeden celek.

ovlivněny nepříznivou strukturou ruské ekonomiky, kdy řada odvětví zpracovatelského průmyslu je závislá na dovozu různých komponentů a dílů a v spoustě případů neexistují žádné ruské ekvivalenty, které by byly k dispozici na tuzemském trhu (BusinessInfo 2017).

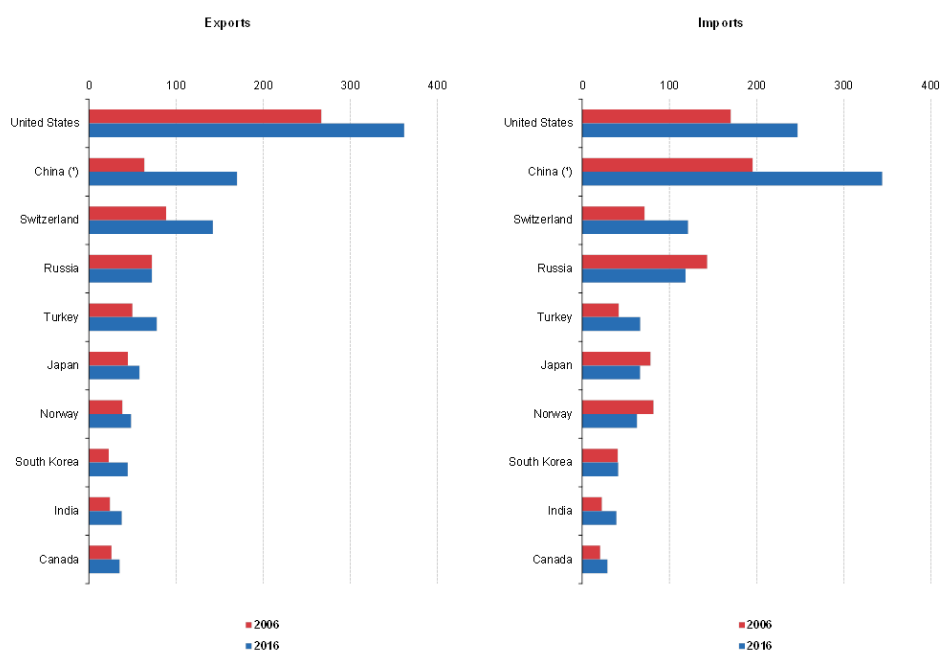
Struktura obchodovaného zboží

Co se týče komoditní struktury, tak v ruském vývozu v roce 2016 tradičně dominovaly palivově-energetické suroviny, které se podílely 58,1 % na struktuře vývozu. Významný podíl na ruském vývozu zaujímaly také kovy a z nich vyrobené produkty (10,2 %), chemické produkty (7,3 %), stroje a strojní zařízení (8,5 %) a potraviny a zemědělské suroviny (6,0 %). Na ruském dovozu se v roce 2016 tradičně nejvíce podílely výrobky strojírenského charakteru (47,7 %). Přibližně 19 % ruského dovozu připadalo na chemické produkty a 13,7 % na potraviny a zemědělskou produkci (BusinessInfo 2017).

3.2.2 Vzájemný obchod EU a Ruska

Po Číně, USA a Švýcarsku je Ruská federace čtvrtým největším obchodním partnerem EU (obrázek 8). Země EU jsou na druhé straně největším obchodním partnerem Ruské federace. Jejich podíl na obratu zahraničního obchodu Ruska v roce 2016 činil 42,5 % (BusinessInfo 2017).

Obrázek 8: Největší obchodní partneři EU

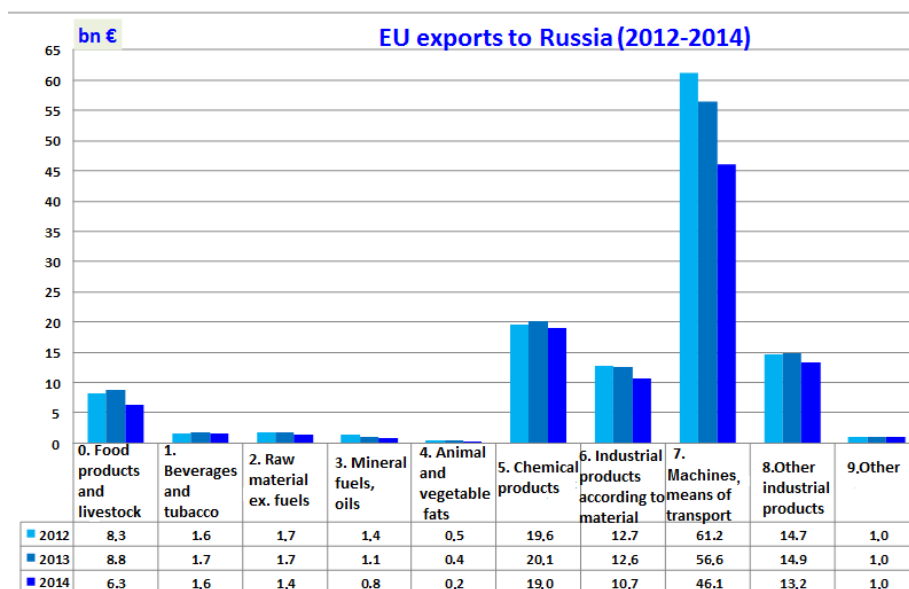

Note: partners are sorted according to the sum of imports and exports in 2016.
 (*) Excluding Hong Kong.
 Source: Eurostat (online data code: ext_it_maineu)

Vzájemný obchod mezi EU a Ruskem mezi lety 2004-2012 s výjimkou roku 2009 neustále stoupal (Diplomaatia 2015). Od roku 2012 vzájemný obchod mezi oběma stranami klesá. Na vině může být kromě sankcí a nepříznivého vývoje vzájemných vztahů v důsledku krymské krize, fakt, že se Rusko v posledních letech více orientuje na asijské státy, zejména na Čínu. V roce 2015 činil podíl Číny na zahraničním obchodu Ruska 12,1 %, v roce 2016 představoval tento podíl již 14,0 % (BusinessInfo 2017). Obchodním vztahům EU a Ruska se podrobněji věnuje následující kapitola.

Ve vývozu do Ruska v letech 2012-2014 poklesl zejména vývoz strojů a dopravních prostředků z EU (z 61,2 bil. € v roce 2013 na 46,1 bil. € v roce 2014). Snížil se také vývoz průmyslového materiálu. U ostatních komodit došlo pouze k nepatrným změnám (obrázek 9).

Obrázek 9: Změny ve vývozu EU do Ruska v letech 2012-2014

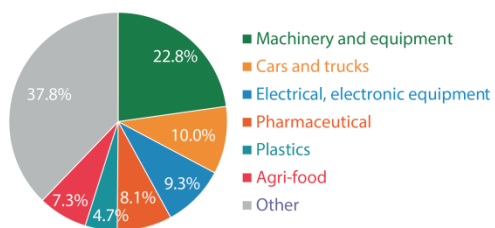
Zdroj: Diplomaatia 2015

Největší podíl na vývozu z EU do Ruska měly v roce 2015 stroje a stojní zařízení s podílem 22,8 % (obrázek 10). Následovaly dopravní prostředky (10 %), produkty z plastu (9,3 %), farmaceutické produkty (8,1 %), zemědělské komodity a potraviny (7,3 %) a elektrická a elektronická zařízení (4,7 %).

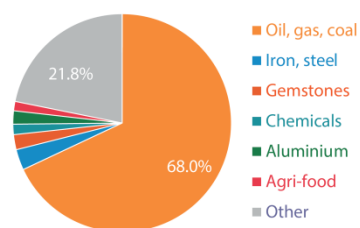
Ve vývozu z Ruska do EU dominovaly energetické suroviny (ropa, plyn a uhlí) s podílem 68 %. Za zmínku stojí ještě chemikálie a drahokamy. Ostatní skupiny produktů představovaly na celkovém vývozu z Ruska do EU ve srovnání s energetickými surovinami zanedbatelný podíl (obrázek 10).

Obrázek 10: Struktura exportu a importu mezi EU a Ruskem v roce 2015

EU exports to Russia (2015)

Russian exports to EU (2015)

Zdroj: European Parliament 2016

4 Dopady vybraných opatření SOP na RUSKO a EU

4.1 Vliv Smlouvy PCA

Dohody o partnerství a spolupráci jsou základním smluvním rámcem vztahů mezi EU a následnickými státy bývalého SSSR (ve východní Evropě - RF, Ukrajina a Moldavsko, oblasti jižního Kavkazu - Gruzie, Arménie a Ázerbájdžán a ve střední Asii - Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Turkmenistán a Uzbekistán).⁶ Těmito dohodami si strany poskytují podmínky pro zacházení v režimu doložky nejvyšších výhod. V některých dohodách je dokonce zmínka o možnosti budoucího uzavření dohod o volném obchodu (při splnění určitých podmínek).

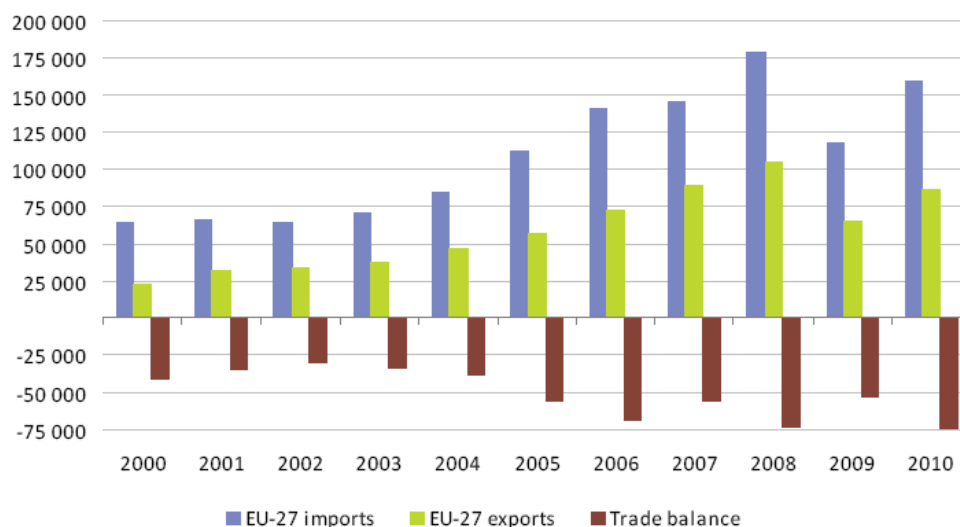
Na základě těchto dohod platí pro převážnou část dovozů z těchto zemí vysoký stupeň celních úlev při vstupu na trh EU. Strany také ve vzájemném obchodě nesmí zavádět množstevní omezení. Význam těchto dohod lze dobře pozorovat v obchodě mezi EU a Ruskou federací, který se v letech 1995-2003 více než zdvojnásobil a v roce 2003 dosáhl výše 85 miliard € s deficitem přibližně 20 miliard € na straně EU (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR 2005).

V roce 1995 činil podle statistik Eurostatu podíl EU-15 na exportu do Ruska 3,1 %, během deseti let se tento podíl zvýšil na 5,3 %. Ruská federace se tak stala třetím největším odbytištěm pro evropský export. Stejně místo obsadilo Rusko i v rámci dovozů do EU. Importy z Ruska do Unie dokonce zaznamenaly ještě markantnější vzestup než exporty, a to ze 4,3 % podílu v roce 1995 na 9,2 % v roce 2005 (Eurostat 2006). Jak se vyvíjel vzájemný obchod mezi EU a Ruskem od roku 2000, po třech letech platnosti smlouvy PCA, ukazuje obrázek 11.⁷

⁶ S Běloruskem PCA nebyla z vnitropolitických důvodů uzavřena, s Turkmenistánem byla podepsána v květnu 1998 a probíhá její schvalovací proces. S Tádžikistánem byla PCA podepsána 11.10.2004 (probíhá ratifikace) a její obchodní část je prováděna na základě Prozatímní dohody podepsané tentýž den. Vzájemné vztahy EU s Běloruskem se zatím opírají o Dohodu mezi EU a SSSR z roku 1989.

⁷ Pro ilustraci nárůstu obchodu nejsou na obrázku záznamy od roku 1997. V letech 1998-1999 došlo k poklesu vzájemného obchodu zejména v důsledku finanční krize v Rusku.

Obrázek 11: Obchod se zbožím mezi EU a Ruskem 2000-2010

Zdroj: Evropská komise 2011

Od roku 1995 se také výrazně změnil směr ruského vývozu. V polovině devadesátých let směřovalo nejvíce ruského vývozu na Ukrajinu, do Německa a do USA. Během deseti let došlo k zajímavému vývoji, kdy role USA, Japonska a Ukrajiny postupně klesala a naopak rostl vývoz do zemí EU. V roce 2005 byly tak nejvýznamnějšími zeměmi, kam směřoval ruský vývoz, státy EU – Nizozemí, Itálie a Německo. V současné době se Rusko snaží své vývozy diverzifikovat. Svědčí o tom zejména dodávky energetických surovin do Japonska, Číny, USA, Indie a Jižní Koreje.

Nárůst obchodu mezi Ruskem a Německem má ekonomické opodstatnění. Mezi lety 1995 až 2008 patřil německo-ruský obchod k průměrně nejrychleji meziročně rostoucím hned po německo-čínském (Statistisches Bundesamt 2010, s.13). Hodnota vzájemného obchodu vzrostla z 15,1 miliard € v roce 1998 až na 80 miliard € v roce 2012 a ruský podíl na německém zahraničním obchodu se tak zdvojnásobil na přibližně 3,5 %. Základním faktorem tohoto růstu byla zvýšená poptávka po německých autech a strojích v Rusku. Podíl na celkovém automobilovém vývozu se mezi lety 1997 až 2008 zvedl z 0,5 % na 3,3 % (Global politics 2013). Na druhé straně k nárůstu vzájemného obchodu přispěl také dovoz energetických surovin z Ruska. Německo se stalo největším odběratelem ruské ropy a zemního plynu v celé EU. V roce 2000 bylo z Ruska do Německa dovezeno 28,7 miliónů tun ropy a necelých 1,3 miliónu TJ zemního plynu. O pět let později hodnota dovezené ropy překonala hranici 38 miliónů tun (nárůst o více než 22 %) a dovoz zemního plynu vzrostl na 1,4 miliónu TJ (Příloha A; Příloha B). Nárůst dovozu zemního plynu se sice na první pohled

nezdá nějak výrazný, ale co se týče dovezeného množství, představoval tento dovoz přibližně jednu čtvrtinu celkového dovozu zemního plynu z Ruska do EU-25. Pro porovnání průměr EU-25 v roce 2005 činil 191,6 tisíc TJ (Příloha B).

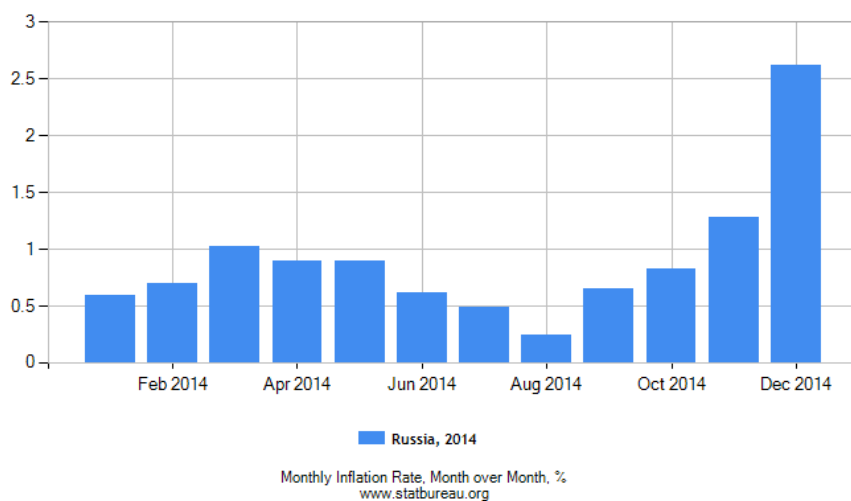
Je třeba ale poznamenat, že tento vývoj vzájemného obchodu nevznikl pouze v důsledku smlouvy PCA. Ta totiž začala platit až od roku 1997 a i od té doby je těžké určit, do jaké míry měla na změny ve vzájemném obchodě vliv právě tato smlouva. Vzhledem k tomu, že je EU největším obchodním partnerem Ruska a Rusko čtvrtým největším obchodním partnerem EU, ne malou roli v navýšení vzájemného obchodu hrál i velmi dynamický rozvoj obou politických celků. Za zmínku v tomhle ohledu stojí zvýšení podílu Ruska na světovém obchodu. Zatímco v roce 1995 činil tento podíl 2,1 % (v předchozích letech se pohyboval dokonce okolo 1 %), o deset let později dosáhl hodnoty 3,2 %. Export Ruska rostl od roku 1995 do roku 2005 ročně o více jak 7 % celých deset let. Podíl exportu zboží a služeb na HDP Ruska se tak za tuto dobu vyšplhal až na 35,3 %. (Eurostat 2006). Podíl exportu na HDP rostl i v EU. Například v Německu se téměř zdvojnásobil, v roce 1995 zde podíl exportu na HDP dosahoval 24 %, v roce 2008 již 47 % (Social Europe 2010).

4.2 Vliv sankcí

4.2.1 Dopad sankcí na Rusko

Těžko lze vyvrátit fakt, že zavedení sankcí ovlivňuje ruskou ekonomiku. Po zavedení sankcí došlo k jejímu výraznému oslabení. První negativní vlivy ve vývoji ruské ekonomiky lze pozorovat již v roce 2014, kdy se úroveň ekonomické aktivity zvýšila pouze o 0,6 % oproti předcházejícímu roku a Světová banka předpověděla ruské ekonomice dva roky stagnace/recese (Reuters 2014). Meziroční pokles HDP Ruska ale zdaleka nebyl jediným faktorem, který se po zavedení sankcí negativně změnil (tabulka 1). Inlace dosáhla na konci roku 2014 hodnoty 11,4 %, zatímco na konci roku 2013 činila 6,8 %. Prudce stoupat začala od srpna 2014 (obrázek 12), kdy EU začala uplatňovat ekonomické sankce.

Obrázek 12: Vývoj inflace v Rusku v průběhu roku 2014 (v %)

Zdroj: Statbureau 2015

Vedle inflace a meziročního poklesu HDP stoupla mimo jiné také nezaměstnanost (z 4,1 milionů osob v roce 2013 na 5,4 milionů osob v roce 2014) a výrazně poklesly reálné příjmy ruského obyvatelstva. Největší propad od finanční krize v roce 1998 zaznamenal ruský rubl, jehož hodnota v roce 2014 klesla o polovinu. Zatímco 1. ledna 2014 stál jeden americký dolar 32,66 rublů, 18. prosince téhož roku to bylo už 67,76 rublů. Výrazně tak zdražilo zboží ze zahraničí. Snížil se také vývoz i dovoz, obrat zahraničního obchodu a přímé zahraniční investice (tabulka 1).

V roce 2015 se ruská ekonomika propadla dokonce o 3,7 % a zaznamenala tak největší propad HDP od roku 2009. Inflace dosáhla průměrné hodnoty 15,55 % a úrokové sazby stouply na rekordních 17,8 % (Inflation 2015, Thevalueswan 2015). Došlo k dalšímu oslabení rublu, k zvýšení deficitu státního rozpočtu a k odlivu dalšího kapitálu (Centrální banka Ruska 2015). Navíc vzrostla také chudoba. Podle západních standardů je chudých více než polovina obyvatel Ruska, jejich příjem nedosahuje okolo 50-60 % průměrné měsíční mzdy, která v dubnu 2015 činila 32 805 rublů (v přepočtu 11 480 Kč podle tehdejšího kurzu). Podle Ruského statistického úřadu (Rosstat) žilo v prvním čtvrtletí roku 2015 téměř 23 milionů Rusů pod hranicí chudoby, tedy o tři milióny více, než v roce 2014 (Zprávy E15 2015).

Ruská ekonomika se ve stádiu recese nacházela i v roce 2016, kdy meziroční pokles HDP činil 0,2 %. V druhém pololetí roku se však tempo poklesu HDP výrazně zpomalilo. Koncem roku 2016 vykazovala ekonomika již mírný růst (obrázek 13), který pak pokračoval i v roce 2017, kdy ruská ekonomika vzrostla o 1,7 % (BusinessInfo 2017).

Tabulka 1: Vybraná makroekonomická data o Ruské federaci 2012-2016

ukazatel	2012	2013	2014	2015	2016
Počet obyvatel (mil.)	143,4	143,6	146,3	146,3	146,8*)
Inflace (%)	6,6	6,8	11,4	12,9	5,4
HDP (mld. rub.)	62 357,0	66 689,0	71 406,4	80 412,5	85 880,6
HDP (%)	3,6	1,3	0,6	-3,7	-0,2**)
HDP (na 1 obyv. v tis. rub)	438,0	466,3	489,1	549,6	585
Přímé zahr. investice (mld. USD)	39,0	26,1	18,5	12,0	19,0****)
Reálné příjmy (%)	4,2	5,2	-4,7	-4,0***	-5,9
Nezaměstnanost (mil. osob)	4,1	4,1	5,4	4,3	4,2
Obrat zahr. obchodu (mld. USD)	884,1	867,6	782,9	655,7	473,2

Údaje: Rosstat, Ministerstvo ekonomického rozvoje RF, Centrální banka, Federální celní služba

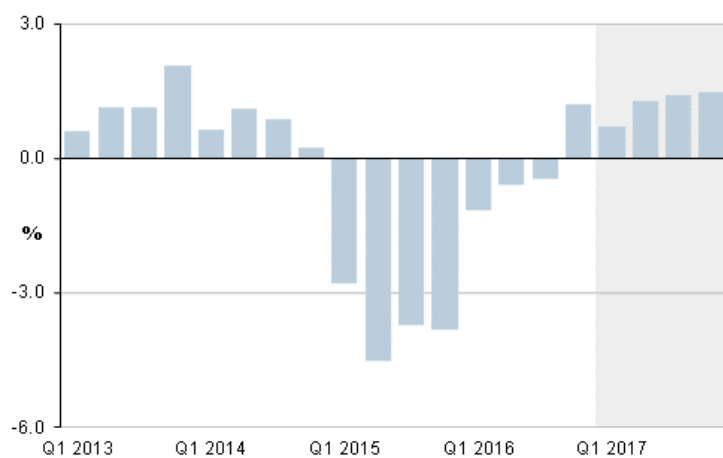
*) včetně Krymu cca 2 mil. obyv.

**) údaj Rosstatu, dle Ministerstva ekonomického rozvoje RF došlo k poklesu HDP o 0,6 % (důvodem diference je rozdílná metodika vyčíslení HDP)

***) údaje UNCTAD

Zdroj: BusinessInfo 2017

Obrázek 13: HDP Ruska 2013-2017

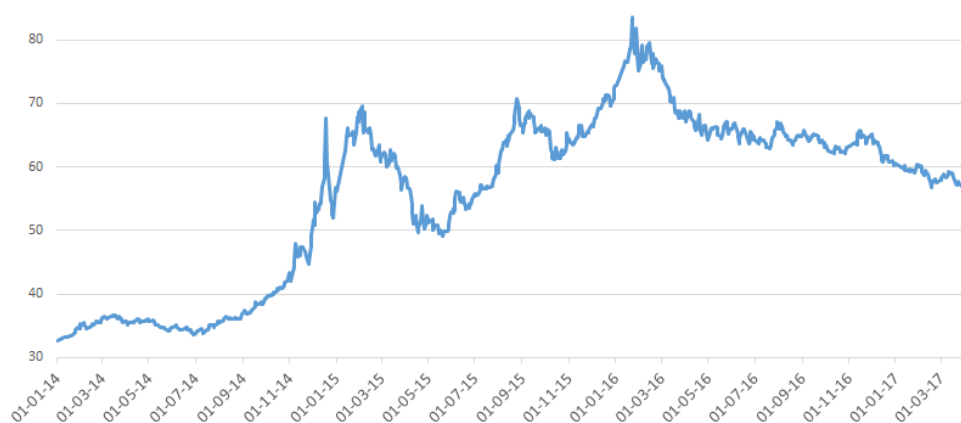
Zdroj: Focus Economics 2017

Většímu ekonomickému růstu v předchozím období bránily především dlouhodobý pokles domácí poptávky (resp. snížení maloobchodních prodejí), přetrvávající pokles reálných příjmů a neuspokojivý vývoj v oblasti vývozu a investic.

Deficit federálního rozpočtu Ruské federace v roce 2016 činil 2 967 miliard rublů, tj. 3,5 % HDP. Pro porovnání v roce 2015 tento deficit představoval 2,4 % HDP, tj. o 1,1 % méně (BusinessInfo 2017). Charakteristickým rysem rozpočtu byl meziroční pokles příjmů z ropy a plynu o 17,6 %, a to i přes navyšování cen ropy ve druhé polovině roku až na skoro 55 USD/barel. U příjmů z neenergetických zdrojů došlo naopak k růstu o 10,7 %, což bylo spojeno zejména s příjmy z privatizace největší ruské ropné společnosti Rosněft. „*Celkově se podíl příjmů z energetických zdrojů v roce 2016 snížil na cca 35 % oproti 45 % v roce 2015.*“ (BusinessInfo 2017). Další meziroční změny nastaly v roce 2016 také v oblasti platební bilance.

V důsledku snížení vnějších závazků v bankovním sektoru se v roce 2016 výrazně snížil čistý vývoz kapitálu (3,7 krát oproti roku 2015). Došlo také k navýšení devizových rezerv, a to o 9,6 mld. USD (BusinessInfo 2017). Rubl zaznamenal na začátku roku 2016 největší propad od roku 1998, kurz dokonce překročil hranici 80 rublů za USD (obrázek 14). Během roku však došlo k výraznému posílení rublu, a to až o 16,3 % vůči USD a o 20 % vůči €. Na konci prosince 2016 se rubl přiblížil blízko k hranici 60 rublů za USD (BusinessInfo 2017).

Obrázek 14: Ruský rubl/USD

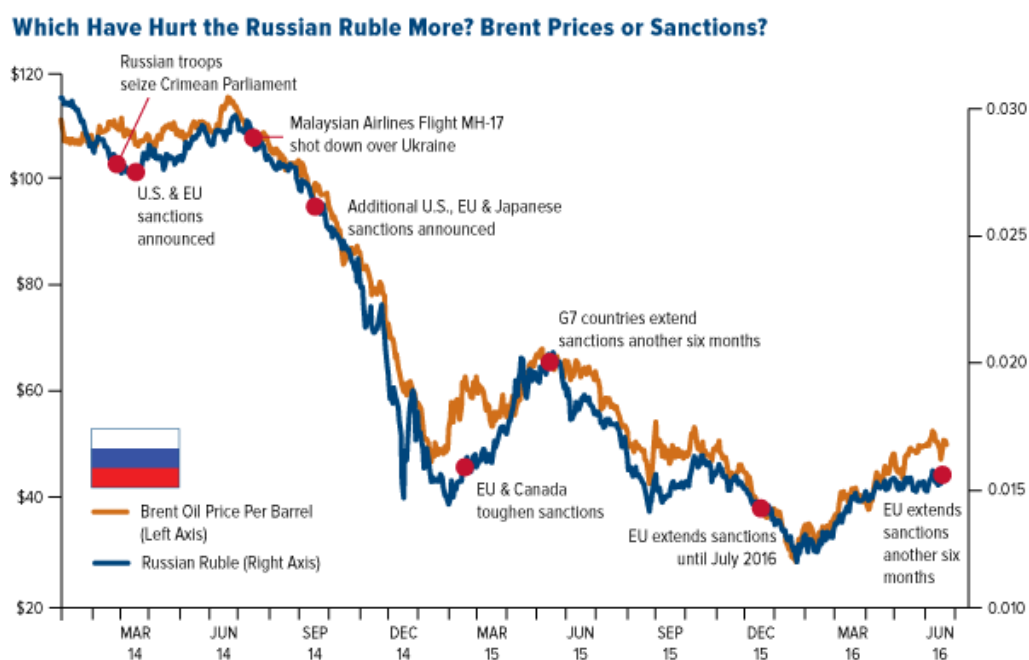

Zdroj: Centrální banka Ruska 2017

Pokles cen ropy a oslabení rublu

Ačkoliv sankce negativně ovlivňují ekonomické klima v Rusku (viz předešlé údaje), mnohem větší dopady na vývoj ruské ekonomiky měly další dva významné negativní šoky, které ruskou ekonomiku v tomto období postihly: prudký pokles ropných cen a následující prudké oslabení ruského rublu (Ashford 2015: 114). Právě tyto makroekonomické faktory hrají ústřední roli v oslabení ruského hospodářství. Potvrzují to finanční zprávy Centrální banky Ruska z roku 2015, ve kterých je odhadován kumulativní dopad sankcí a nízkých cen ropy ve výši 4,2 % až 4,8 % HDP, přičemž efekt samotných sankcí je odhadován na 1 % až 1,2 % HDP (Centrální Banka Ruska 2015). V důsledku poklesu ropných cen došlo k výraznému snížení státních příjmů, tudíž i poklesu hrubého přílivu kapitálu, což spolu s poklesem přímých zahraničních investic a zvýšením odlivu kapitálu vedlo ke snížení státních výdajů a utlumení investic napříč celou ekonomikou (Davis 2016: 185). Posledním závažným důsledkem poklesu cen ropy je destabilizace rublu, která snížila důvěru v investice na finančním trhu, narušila obchod a vedla ke snížení kupní síly a dalšímu útlumu ekonomiky. Toto tvrzení má jednoduché ekonomické opodstatnění. Výkon ruské ekonomiky byl vždy v těsné korelaci s cenami ropy, což přehledně ilustruje směnný kurz rublu (European Parliament 2016b). Jak jsou změny ropných cen propojeny s volatilitou ruského rublu lze vidět na obrázku 15.

Obrázek 15: Vývoj cen ropy a ruského rublu

Zdroj: Advisor Perspectives 2016

Dopady sankcí na obchod Ruska s EU a s ostatními státy světa

Sankce a souběžný pokles cen ropy v Rusku se podepsaly také na vzájemném obchodě mezi EU a Ruskem. Na obrázku 16 lze vidět pokles nejen v obchodě mezi EU a Ruskem, ale také pokles obchodu mezi Ruskem a ostatními státy světa. Zatímco v obchodě se zbožím se obchodní bilance Ruska výrazně propadla, v obchodě se službami mezi lety 2014-2016 k velkým změnám nedošlo. V obou případech byl ale zaznamenán celkový pokles obchodu. Nehledě na obchodní bilanci poklesl mezi EU a Ruskem vývoz i dovoz, a to jak v obchodě se zbožím, tak i v obchodě se službami. V obchodě mezi Ruskem a ostatními státy světa tomu nebylo jinak, ba naopak. V obchodě se zbožím se z roku 2014 na rok 2016 propadla obchodní bilance Ruska s ostatními státy světa dokonce o více než 40 % (větší pokles vývozu než dovozu).

Obrázek 16: Obchod se zbožím a službami v letech 2014-2016

Zdroj: Evropská komise 2017b

Celkový vývoz Ruska klesl z 523,3 miliardy USD (2013) na 281,8 miliardy USD (2016) a zaznamenal tak za tři roky propad o více než 46 %. Celkový dovoz do Ruska klesl z 344,3 miliardy USD na 191,4 miliardy USD, tj. přibližně o 44,5 %.

Tabulka 2: Export a import Ruska v letech 2012-2016

ukazatel	2012	2013	2014	2015	2016
Export (mld. USD)	530,7	523,3	496,9	447,7	281,8
Import (mld. USD)	353,4	344,3	286,0	208,0	191,4

Zdroj: Vlastní zpracování podle BusinessInfo, 2017

4.2.2 Dopad sankcí na EU

Kromě dopadů na ruskou ekonomiku mají sankce proti Rusku a odvetná ruská opatření negativní dopad také na samotnou EU a její členské státy, což mnohé země vede k pochybnostem, zda sankce plní svůj účel. Od zavedení sankcí v roce 2014 do ledna 2017 stálo EU omezení exportu do Ruska přibližně 18 miliard € (486 miliard Kč) a 400 tisíc pracovních míst (Info 2017). Způsobené ztráty se v jednotlivých státech liší, zejména podle závislosti na obchodu s Ruskem. Co se týče ztráty pracovních míst v důsledku uvalení sankcí, dopadlo nejhůře Německo, kde se podle odhadů sankce dotkly 97 tisíc pracovních pozic. Je třeba ale poznamenat, že pro Německo pracuje řada subdodavatelů pocházejících ze zemí bývalého východního bloku, kde byla ztráta pracovních míst nejvýraznější. Důkazem je pro to Polsko, kde měly sankce vliv na 78 tisíc pracovních míst a s 29 tisíci pracovních míst také Česká republika, která se v tomto ohledu v celé EU-28 umístila na třetím místě (Info 2017).

Rusko bylo druhou nejdůležitější cílovou destinací pro zemědělské produkty pocházející z EU. Před zákazem dosahoval export zemědělských a potravinářských produktů z EU do Ruska 12 miliard €. V roce 2015 už jen 5,6 miliardy €. Celkový export zemědělských a potravinářských produktů z EU do třetích zemí se však zvýšil o 5,7 % (Euroactiv 2017).

Mezi konkrétní případy dopadů na členské státy EU lze uvést například Španělsko, kterému ruský zákaz dovozu potravin způsobuje škody právě v zemědělském sektoru. Podobně se sankce dotkly také Irsko, které v roce 2013 vyvezlo do Ruska potraviny a nápoje v hodnotě přes 230 miliónů €. Zákaz dovozu zboží do Ruska způsobil propad vývozu z Irsko do Ruska ze 722 miliónů € (2013) na 364 miliónů € (2016), tj. více než polovinu (Evropská komise, 2017). Největší celkové ztráty zaznamenalo Německo, které v důsledku uvalení sankcí přišlo o 6,9 miliardy €, Polsko s 1,7 miliardy € a Francie, která registruje dopady ve výši 1,5 miliardy €. České exportní firmy prodělaly 1,2 miliardy €, v přepočtu více než 32,5 miliardy Kč. Celková výše exportu však v Česku v roce 2015 dosáhla rekordních téměř

čtyř biliónů Kč (Info 2017). Výše zmíněnou ztrátu zveřejněnou rakouským institutem WIFO lze tedy v poměru k této částce považovat za zanedbatelnou.

Naplnění politických cílů sankcí proti Rusku

Celkové počet ekonomických sankcí uvalených Evropskou unií od 90. let minulého století převyšuje počet sankcí uvalených OSN nebo OBSE (Druláková a kol. 2008). Důvodem jejich stále častějšího použití ze strany EU je nejspíše domněnka, že ekonomickými sankcemi lze dosáhnout politických cílů tam, kde diplomacie již není dostačující, ale použití vojenské síly zatím nepřipadá v úvahu. Hlavními cíli v případě krymské krize bylo přinutit Rusko stáhnout z krymského území své vojenské jednotky a vrátit Krym zpátky pod kontrolu ukrajinské vlády. Ani jeden z těchto cílů splněn nebyl. Sankcemi se podařilo pouze Rusku vyslat signál, že podobné jednání EU nebude tolerovat. To lze však považovat pouze za částečný úspěch. Rusko se po dvou letech vymanilo z recese a v současné době nenasvědčuje nic tomu, že by se situace na Krymu nějak mohla změnit.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit vzájemné vztahy mezi EU a Ruskou federací a vyvodit dopady společné obchodní politiky EU na obchod a ekonomiku obou politických celků.

Obchodní vztahy mezi Ruskem a Evropskou unií mají pro obě strany velký význam, a to jak politický tak ekonomický. Rusko je pro Unii významným strategickým partnerem, stejně jako EU pro Rusko. EU-28 je životně závislá na ruských dodávkách klíčových energetických surovin, její východní soused se naopak neobejde bez finančních prostředků, které plynou z jejich prodeje.

EU patří v současné době k nejotevřenějším trhům na světě, což potvrzuje množství obchodních dohod uzavřených mezi EU a ostatními státy světa. Obchodní vztahy se třetími zeměmi jsou v EU řízeny a upravovány prostřednictvím společné obchodní politiky. Cílem EU v oblasti SOP je prosazování společných zahraničních hospodářských zájmů. K realizaci těchto zájmů SOP využívá nástrojů, kterými se snaží prosazovat otevřený a mnohostranný obchodní systém ve světě a chránit zájmy EU a členských zemí především v případech, kdy by měl volný obchod nepříznivé dopady na ekonomickou situaci, prosperitu, zaměstnanost či obchodní bilanci v EU.

K zmapování dopadů SOP na obchodní vztahy mezi EU a Ruskem byl záměrně vybrán jeden historický mezník, který měl pozitivní dopad na vzájemný obchod – uzavření Dohody o partnerství a spolupráci, a jeden mezník, který naopak vedl ke snížení a omezení obchodu mezi oběma stranami – sankce uvalené EU proti Rusku v důsledku událostí na Ukrajině.

Provedená analýza ukázala, že po uzavření Dohody o partnerství a spolupráci se vzájemný obchod a spolupráce EU a Ruska výrazně navýšily. EU se postupně stala hlavním odbytištěm pro ruské vývozy a celkový obchod mezi oběma celky se v letech 1995-2003 více než zdvojnásobil. V tomhle případě tedy přinesla společná obchodní politika EU velký rozmach. Naopak sankce uvalené EU proti Rusku způsobily oslabení obou ekonomik a vzájemný obchod výrazně omezily. Provedená analýza ukazuje, že větší dopad měly sankce na Rusko, jehož celkový vývoz se díky sankcím a souběžně trvajícím poklesu ropných cen a následujícím prudkému oslabování ruského rublu mezi lety 2013 a 2016 propadl o více než 46 %, což výrazně pocítila státní pokladna Ruské federace i ruští občané. Svůj dopad měly

sankce ale také na EU, kde se do problémů dostaly zejména firmy vyvážející své zboží do Ruska. Analýza ukazuje, že od zavedení sankcí v roce 2014 do ledna 2017 stálo EU omezení exportu do Ruska přibližně 486 miliard korun a 400 tisíc pracovních míst. Českou republiku stálo zavedení sankcí přibližně 32,5 miliard korun a 29 tisíc pracovních míst, což ji řadí mezi čtyři nejpostiženější země EU. Největší ztráty zaznamenalo Německo, které v důsledku uvalení sankcí prodělalo více než 186 miliard korun.

V současné době Rada EU platnost sankcí uložených v souvislosti s činností ohrožující územní celistvost Ukrajiny prodlužuje každý půl rok o 6 měsíců. Naposledy tak učinila v polovině března 2018, takže sankce proti Rusku budou platné minimálně do 15. září 2018.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Dovozy, vývozy a obchodní bilance (v bilionech €)	18
Obrázek 2: Srovnání vývozu zboží do členských zemí s vývozem mimo EU (podíl v %)	19
Obrázek 3: Podíly EU-28 na vnějším obchodě se zbožím (v bilionech €)	20
Obrázek 4: Struktura zboží v obchodu EU s nečlenskými státy	21
Obrázek 5: Zboží s největším podílem na vývozu uvnitř EU	22
Obrázek 6: Tři největší partneři členských zemí v rámci obchodu uvnitř EU	23
Obrázek 7: Vnější obchod EU se službami (podíl zemí v %)	24
Obrázek 8: Největší obchodní partneři EU	37
Obrázek 9: Změny ve vývozu EU do Ruska v letech 2012-2014	38
Obrázek 10: Struktura exportu a importu mezi EU a Ruskem v roce 2015	39
Obrázek 11: Obchod se zbožím mezi EU a Ruskem 2000-2010	41
Obrázek 12: Vývoj inflace v Rusku v průběhu roku 2014 (v %)	43
Obrázek 13: HDP Ruska 2013-2017	44
Obrázek 14: Ruský rubl/USD	45
Obrázek 15: Vývoj cen ropy a ruského rublu	46
Obrázek 16: Obchod se zbožím a službami v letech 2014-2016	47

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vybraná makroekonomická data o Ruské federaci 2012-2016	44
Tabulka 2: Export a import Ruska v letech 2012-2016	48

Seznam použitých zkratk

EU	Evropská unie
EU-15	Evropská patnáctka - prvních 15 členů Evropské unie (Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Řecko, Spojené království, Španělsko, Rakousko, Švédsko a Finsko)
EU-25	Evropská pětadvacítka – Evropská patnáctka (viz EU-15) rozšířená o dalších 10 zemí (Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko)
EU-28	Evropská osmadvacítka – Evropská pětadvacítka (viz EU-25) rozšířená o Bulharsko, Rumunsko a Chorvatsko
SOP	Společná obchodní politika EU
PCA	Dohoda o partnerství a spolupráci (Partnership and Co-operation Agreement)
RF	Ruská Federace
WTO	Světová obchodní organizace (World Trade Organization)
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
ACP	Africká, Karibská a Pacifická skupina států
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu
MERCOSUR	Sdružení volného obchodu mezi státy Jižní Ameriky.
UNCTAD	Konference OSN o obchodu a rozvoji
FAO	Organizace pro výživu a zemědělství
EVSO	Evropské sdružení volného obchodu
USA	Spojené státy americké
ČR	Česká republika

G20	skupina největších ekonomik světa představovaná ministry financí a guvernéry centrálních bank, tj. členy 19 států a Jednotného vnitřního trhu Evropské unie
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
TJ	terajoule – násobek jednotky práce a energie
HDP	Hrubý domácí produkt
WIFO	Rakouský institut ekonomického výzkumu
OSN	Organizace spojených národů
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

Seznam použitých zdrojů

ADVISOR PERSPECTIVES. How will Brexit Affect EU sanctions against Russia?. [online].

© 2015 [cit. 17.3.2018]. Dostupné z:

<https://www.advisorperspectives.com/commentaries/2016/06/30/how-will-brexit-affect-eu-sanctions-against-russia>

ASHFORD, Emma. Not So Smart Sanctions. The Failure of Western Restrictions Against

Russia. *foreignaffairs.com*, 2015. [online; Pdf]. © 2015 [23.3.2018]. Dostupné z:

<https://object.cato.org/sites/cato.org/files/articles/ashford-foreign-affairs-v95n1.pdf>

BALÁŽ, Peter. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint dva, 2010. ISBN 978-80-89393-18-3.

BALDWIN, Richard E. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1807-1.

BUSINESS INFO. Rusko: základní charakteristika teritoria. [online]. © 2017 [cit. 27.2.2018].

Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/rusko-zakladni-charakteristika-teritoria-19083.html#sec2>

CENTRÁLNÍ BANKA RUSKA. Dynamika potencionálního VVP Rossii posle nieft'anogo

šoka: rol silnogo izmeněnija odnositelnyh cen i strukturnykh žestkostěj. *Seriya dokladov ob*

ekonomicheskikh issledovanijah, 2015 [online; Pdf]. © 2015 [cit. 17.3.2018]. Dostupné z:

https://www.cbr.ru/ec_research/wps/wps_6.pdf

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C.H. Beck, 2003.

Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-804-5.

CONSILIUM RADY EU. Různé druhy sankcí. [online]. © 2017 [cit. 11.3.2018]. Dostupné z:

<http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/different-types/>

CONSILIUM RADY EU. Časová osa – Omezující opatření EU v reakci na krizi na Ukrajině.

[online]. © 2018 [cit. 11.3.2018]. Dostupné z:

<http://www.consilium.europa.eu/cs/policies/sanctions/ukraine-crisis/history-ukraine-crisis/>

DAVIS, Mark. The Ukraine conflict, economic–military power balances and economic

sanctions. *Post-Communist Economie*, 2016. [online]. © 2016 [23.3.2018]. Dostupné z:

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14631377.2016.1139301>

DIPLOMAATIA. EU - Russian Trade Relations in Light of Sanctions and Russia's Import Measures. [online]. © 2015 [cit. 7.3.2018]. Dostupné z:

<https://www.diplomaatia.ee/en/article/eu-russian-trade-relations-in-light-of-sanctions-and-russias-import-measures/>

Dohoda o partnerství a spolupráci (ES). [online dokument]. © Úřední věstník Evropské unie, 1997 [cit. 6.3.2018]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/70f7046b-4dca-476f-a80a-8438fe467bbb/language-cs>

DRULÁKOVÁ, Radka a kol. *Sankční politika Evropské unie: Europeanization of the national law, the Lisbon treaty and some other legal issues*. [online]. In: Brno, 2008, s. 1-12, ISBN 978-80-210-4630-6. Dostupné z:

http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/mps/travnickova_zuzana.pdf

ELOGISTIKA.INFO. Mezinárodní obchod EU se službami. PELTRÁM, Antonín. [online]. © 14. 1. 2016 [cit. 26.2.2018]. Dostupné z: <https://www.elogistika.info/mezinarodni-obchod-eu-se-sluzbami/>

EUR-LEX. Evropská energetická charta. *EUR-Lex: Webová služba umožňující přístup k právu EU*. [online]. © 2007 [cit. 9.3.2018]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3A127028>

EUR-LEX. Sdělení komise Radě: Přezkum vztahů mezi EU a Ruskem. *EUR-Lex: Webová služba umožňující přístup k právu EU*. [online]. © 2008 [cit. 9.3.2018]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0740:FIN:CS:PDF>

EUROACTIV. Vztahy Evropské unie a Ruska. [online]. © 2014 [cit. 9.3.2018]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/evropska-unie-a-svet/linksdossier/vztahy-evropske-unie-a-ruska-000047/>

EUROACTIV. Embargo na dovoz potravin do Ruska trvá už tři roky. Trhy se postupně vzpamatovávají. HOSNEDLOVÁ, Pavla. [online]. © 23. 8. 2017 [cit. 25.3.2018]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/embargo-na-dovoz-potravin-do-ruska-trva-uz-tri-roky-trhy-se-postupne-vzpamatovavaji/>

EUROPEAN PARLIAMENT. EU and Russia export by product group. *European Parliamentary Research Service, 2016*. [online]. © 2016 [cit. 8.3.2018]. Dostupné z: <https://epthinktank.eu/2016/05/24/russia-economic-indicators-and-trade-with-eu/fig-9-eu-and-russia-export-by-product-group/>

EUROPEAN PARLIAMENT. European Parliament Briefing: Sanctions over Ukraine Impact on Russia. *European Parliamentary Research Service, 2016*. [online; Pdf]. © 2016b [cit. 23.3.2018]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-579084-Sanctions-over-Ukraine-impact-Russia-FINAL.pdf>

EUROSKOP. Summit EU-Rusko v Nice. TICHÝ, Lukáš [online]. © 25. 11. 2008 [cit. 6.3.2018]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/9617/clanek/summit-eu-rusko-v-nice-analyza-vztahu-eu-a>

EUROSKOP. Summit EU-Rusko v Nice. TICHÝ, Lukáš [online]. © 16. 3. 2009 [cit. 10.3.2018]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/46/11211/clanek/dve-kola-rusko-ukrajinske-plynove-krize-2009/>

EUROSKOP. Obchodní politika. [online]. © 2011-2012 [cit. 9.2.2018]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/680/sekce/obchodni-politika/>

EUROSKOP: Rusko. TUČEK, Filip. [online]. © 2014 [cit. 5.3.2018]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9130/sekce/rusko/>

EUROSTAT. Archive:Russia-EU – basic statistical indicators. [online]. © 2011 [cit. 18.3.2018]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Archive:Russia-EU_-_basic_statistical_indicators

EUROSTAT. External and Intra-European Union trade. [online]. © 2006 [cit. 16.3.2018]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5670143/KS-CV-06-001-EN.PDF/d234f45a-0133-4410-ad46-c3be7ffa1549?version=1.0>

EUROSTAT. The EU in the world – international trade. [online]. © 2016 [cit. 26.2.2018]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/The_EU_in_the_world_-_international_trade

EUROSTAT. EU and main world traders. [online]. © 2017a [cit. 17.2.2018]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_and_main_world_traders

EUROSTAT. Mezinárodní obchod se zbožím. [online]. © 2017b [cit. 17.2.2018]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_goods/cs

EUROSTAT. Intra-EU trade in goods – recent trends. [online]. © 2017c [cit. 20.2.2018]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Intra-EU_trade_in_goods_-_recent_trends

EUROSTAT. Extra EU-28 trade in goods by main trading partners. [online]. © 2017d [cit. 7.3.2018]. Dostupné z: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Extra_EU-28_trade_in_goods_by_main_trading_partners,_EU-28,_2006_and_2016_\(billion_EUR\)_YB17.png&oldid=332162](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Extra_EU-28_trade_in_goods_by_main_trading_partners,_EU-28,_2006_and_2016_(billion_EUR)_YB17.png&oldid=332162)

EUROSTAT. Intra-EU trade of the most traded goods. [online]. © 2018a [cit. 19.2.2018]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Intra-EU_trade_of_the_most_traded_goods

EUROSTAT. Extra-EU trade in goods. [online]. © 2018b [cit. 2.4.2018]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Extra-EU_trade_in_goods&oldid=379756

EVROPSKÁ KOMISE. Import into EU. [online]. © 2017 [cit. 16.2.2018]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/import-and-export-rules/import-into-eu/>

EVROPSKÁ KOMISE. Russia: Trade in goods. [online; Pdf]. © 2017b [cit. 24.3.2018]. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_111720.pdf

EVROPSKÁ UNIE. Obchod Evropské unie. *Europa.eu: Oficiální internetové stránky Evropské unie*. [online]. © 2017 [cit. 11.2.2018]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/topics/trade_cs

FOCUS ECONOMICS. Russia: Economy is over the worst, strengthens at the end 2016. [online]. © 2015 [cit. 19.3.2018]. Dostupné z: <https://www.focus-economics.com/countries/russia/news/gdp/economy-is-over-the-worst-strengthens-at-end-2016>

GLOBAL EDGE. Russia: Trade Statistics. [online]. © 2017 [cit. 27.2.2018]. Dostupné z: <https://globaledge.msu.edu/countries/russia/tradestats>

GLOBAL POLITICS. Základní parametry, význam a hlavní sektory spolupráce německo-ruského obchodu. KUFCAK, Jakub. [online]. © 23. 10. 2013 [cit. 17.3.2018]. Dostupné z: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/zakladni-parametry-vyznam-a-hlavni-sektory-spoluprace-nemecko-ruskeho-obchodu>

INFLATION EUROPE. Inflation Russia 2015 [online]. © 2015-2017 [cit. 19.3.2018]. Dostupné z: <http://www.inflation.eu/inflation-rates/russia/historic-inflation/cpi-inflation-russia-2015.aspx>

INFO.CZ. Česko kvůli protiruským sankcím přišlo o 32 miliard korun. Celá EU o půl bilionu, odhadl rakouský institut. KRATOCHVÍLOVÁ, Michaela. [online]. © 6. 1. 2017 [cit.

25.3.2018]. Dostupné z: <http://www.info.cz/cesko/cesko-kvuli-protiruskym-sankcim-prislo-o-32-miliard-korun-cela-eu-o-pul-bilionu-odhadl-rakousky-institut-2652.html>

KALÍNSKÁ, Emilie. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3396-8.

KLUB INVESTORŮ. Plynová krize I. [online]. © 22. 4. 2014 [cit. 10.3.2018]. Dostupné z: <http://www.klubinvestoru.com/cs/article/2046-plynova-krize>

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. [online dokument]. Úřední věstník Evropské unie, 2010 [cit. 5.2.2018]. ISSN 1725-5163. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.CES&toc=OJ:C:2010:083:TOC)

[content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.CES&toc=OJ:C:2010:083:TOC](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2010.083.01.0001.01.CES&toc=OJ:C:2010:083:TOC)

KUČEROVÁ, Irah. *Hospodářské politiky v kontextu vývoje Evropské unie*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1628-5.

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČR. EU schválila strukturu ekonomických sankcí proti Ruské federaci. [online]. © 1.8.2014 [cit. 13.3.2018]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument151892.html>

MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU ČR. Přehled vyjednávaných obchodních dohod mezi EU a třetími zeměmi. [online]. © 2018 [cit. 10.3.2018]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/zahranicni-obchod/mezinarodni-obchodni-dohody/2018/1/Obchodni-dohody---sjednavane_2.pdf

REUTERS. World bank warns Russia's economy to stagnate over next two years. KELLY, Lidia. [online]. © 24. 9. 2014 [cit. 18.3.2018]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-russia-world-bank/world-bank-warns-russias-economy-to-stagnate-over-next-two-years-idUSKCN0HJ0V520140924>

SOCIAL EUROPE. Germany's export problem. MEYER, Henning. [online]. © 23. 9. 2010 [cit. 18.3.2018]. Dostupné z: <https://www.socialeurope.eu/germanys-export-problem>

STATBUREAU. Russia Inflation Rate in 2014. [online]. © 2015 [cit. 18.3.2018]. Dostupné z: <https://www.statbureau.org/en/russia/inflation/2014>

STATISTA. Top 20 export countries worldwide in 2016. [online]. © 15.2.2018 [cit. 19.2.2018]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/264623/leading-export-countries-worldwide/>

STATISTISCHES BUNDESAMT. Export, Import, Globalisierung: Deutscher Außenhandel und Welthandel 1990 bis 2008. [online]. Wiesbaden: Statistisches Bundesamt, © 2010 [cit. 17.3.2018]. Dostupné z: https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Thematisch/Aussenhandel/Gesamtentwicklung/AussenhandelWelthandel5510006099004.pdf?__blob=publicationFile

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada, 2013. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4694-4.

THEVALUESWAN.COM. Is a 19 interest rate on Russian Government bonds a good investment? Yes. [online]. © 3. 1. 2015 [cit. 19.3.2018]. Dostupné z: <http://thevalueswan.com/is-a-19-interest-rate-on-russian-government-bonds-a-good-investment-yes/>

TZB.INFO. Reuters: Gazprom zřejmě urovná spor s Evropskou komisí. [online]. © 2018 [cit. 6.4.2018]. Dostupné z: <https://energetika.tzb-info.cz/122844-reuters-gazprom-zrejme-urovna-spor-s-evropskou-komisi>

WORLD TRADE ORGANIZATION. Russian Foreign Trade as an Issue for National Policy Makers. [online]. © 2016 [cit. 6.3.2018]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/train_e/Russia.pdf

ZPRÁVY E15. Sankce a cena ropy pomohly milionům Rusů k chudobě. HEGER, Luboš. [online]. © 24. 7. 2015 [cit. 19.3.2018]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/sankce-a-cena-ropy-pomohly-milionum-rusu-k-chudobe-1212676>

Seznam příloh

Příloha A	Dovoz ropy z Ruska do EU-27
Příloha B	Dovoz zemního plynu z Ruska do EU-27

Příloha A: Dovoz ropy z Ruska do EU-27

	2000	2005	2009	2009 share in EU-27 total
EU-27	117 612	186 341	172 794	100
Belgium	5 254	13 433	11 248	6.5
Bulgaria	5 152	5 406	4 489	2.6
Czech Rep.	4 721	5 501	5 097	2.9
Denmark				0.0
Germany	29 754	38 170	34 649	20.1
Estonia				0.0
Ireland				0.0
Greece	4 249	6 036	5 710	3.3
Spain	5 159	8 548	8 201	4.7
France	5 023	9 594	10 251	5.9
Italy	13 929	18 440	15 128	8.8
Cyprus	602			0.0
Latvia				0.0
Lithuania	4 344	8 871	8 359	4.8
Luxembourg				0.0
Hungary	5 800	6 451	5 425	3.1
Malta				0.0
Netherlands	4 450	15 927	16 262	9.4
Austria	827	2 204	295	0.2
Poland	16 801	17 466	18 930	11.0
Portugal	285			0.0
Romania	3 245	4 854	2 467	1.4
Slovenia	46			0.0
Slovakia		5 353	5 704	3.3
Finland	4 712	7 897	9 581	5.5
Sweden	1 381	7 139	7 167	4.1
United Kingdom	1 878	5 051	3 831	2.2

Zdroj: Eurostat 2011

Příloha B: Dovoz zemního plynu z Ruska do EU-27

	2000	2005	2009	2009 share in EU-27 total
EU-27	4 539 709	5 099 721	4 520 138	100
Belgium		33 776	19 536	0.4
Bulgaria	127 563	114 340	99 130	2.2
Czech Rep.	272 765	269 065	254 596	5.6
Denmark				0.0
Germany	1 299 906	1 425 938	1 343 539	29.7
Estonia	30 797	37 201	24 429	0.5
Ireland				0.0
Greece	58 257	90 707	69 181	1.5
Spain				0.0
France	480 910	378 093	278 432	6.2
Italy	801 548	888 721	761 962	16.9
Cyprus				0.0
Latvia	51 790	66 710	65 117	1.4
Lithuania	96 041	115 949	101 846	2.3
Luxembourg			12 420	0.3
Hungary	298 951	335 020	303 996	6.7
Netherlands		147 714	120 933	2.7
Austria	197 074	264 523	277 315	6.1
Poland	250 404	262 629	311 174	6.9
Portugal				0.0
Romania	126 151	194 935	73 351	1.6
Slovenia	22 867	25 746	18 706	0.4
Slovakia	265 484	281 273	222 395	4.9
Finland	159 201	167 381	162 080	3.6
Sweden				0.0
United Kingdom				0.0

Zdroj: Eurostat 2011

Abstrakt

HAFNER, Jan. *Obchodní vztahy EU a Ruska*. Plzeň, 2018. 62 s. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická.

Klíčová slova: společná obchodní politika, obchodní vztahy, PCA, dopady sankcí

Tato bakalářská práce se zabývá obchodními vztahy Evropské unie a Ruska. Cílem této práce je zhodnotit vzájemné vztahy EU a Ruské federace a vyvodit dopady společné obchodní politiky EU na ekonomiku a obchod obou politických celků. Úvodní část práce je zaměřena na společnou obchodní politiku EU, která upravuje a řídí vztahy s nečlenskými zeměmi. Na tuto část navazuje zhodnocení postavení EU v mezinárodním obchodě se zbožím a službami, které vychází z dostupných statistických dat. K zmapování dopadů SOP na obchodní vztahy mezi EU a Ruskem byl záměrně vybrán jeden historický mezník, který měl pozitivní dopad na vzájemný obchod – uzavření Dohody o partnerství a spolupráci, a jeden mezník, který naopak vedl ke snížení a omezení obchodu mezi oběma stranami – sankce uvalené EU proti Rusku v důsledku ukrajinské krize. Provedená analýza ukázala, že po uzavření Dohody o partnerství a spolupráci se vzájemný obchod a spolupráce EU a Ruska výrazně navýšily. EU se postupně stala hlavním odbytištěm pro ruské vývozy a celkový obchod mezi oběma celky se v letech 1995-2003 více než zdvojnásobil. Naopak sankce uvalené EU proti Rusku způsobily oslabení obou ekonomik a vzájemný obchod výrazně omezily.

Abstract

HAFNER, Jan. *Trade relations between Russia and the EU*. Plzeň, 2018. 62 s. Bachelor thesis. University of West Bohemia. Faculty of Economics.

Key words: common commercial policy, trade relations, PCA, impact of sanctions

This bachelor thesis deals with trade relations between EU and Russia. The aim of my thesis is to assess the relation of the EU and Russian Federation and to reveal the impact of Common Commercial Policy of the European Union on the economy and trade for both of these political units. The first part is devoted to the Common Commercial Policy of the EU, which regulates and manages the relations with non-EU countries. This section builds on the EU's position on international trade in goods and services based on available statistical data. To match the impact of the SOP on EU-Russia trade relations, one historic milestone has been deliberately chosen, which has had a positive impact on mutual trade - the conclusion of the Partnership and Cooperation Agreement and one milestone, which in turn led to the reduction and restriction of trade between the two sides – sanctions against Russia as a result of the Ukrainian crisis. The analysis has shown that, after the conclusion of the Partnership and Cooperation Agreement, trade and cooperation between the EU and Russia have increased significantly. The EU has gradually become the main outlet for Russian exports and total trade between the two units has more than doubled between 1995 and 2003. On the contrary, the sanctions imposed on the EU against Russia caused the weakening of both economies and trade between them.